

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

SECȚIA ÎNȚĂI

CAUZA BURDOV v. RUSIA (nr. 2)

(Cererea nr.33509/04)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

15 ianuarie 2009

DEFINITIVĂ

04/05/2009

Această hotărâre poate fi supusă revizuirii editoriale.

©Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2012. Această traducere a fost efectuată cu susținerea Fondului Fiduciar pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei (www.coe.int/humanrightstrustfund). Ea nu obligă Curtea. Pentru mai multe informații a se vedea indicația deplină cu privire la dreptul de autor de la sfârșitul acestui document.

©Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation has been commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information, see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

În cauza Burdov v. Rusia (nr. 2),

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea Întâi), întrunită în cadrul unei Camere compuse din:

Christos Rozakis, *Președinte*,

Anatoly Kovler,

Elisabeth Steiner,

Dean Spielmann,

Sverre Erik Jebens,

Giorgio Malinverni,

George Nicolaou, *judcători*,

și André Wampach, *Grefier adjunct al Secțiunii*,

Deliberând la 16 decembrie 2008 în ședință închisă,

Pronunță următoarea hotărâre, care a fost adoptată la acea dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 33509/04) depusă împotriva Federației Ruse la Curte, în conformitate cu prevederile articolului 34 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale („Convenția”), de către un cetățean rus, dl Anatoliy Tikhonovich Burdov („reclamantul”), la 15 iulie 2004.

2. Guvernul rus („Guvernul”) a fost reprezentat de către dl V. Milinchuk, fostul Reprezentant al Federației Ruse la Curte și de către dl G. Matyushkin, Reprezentantul Federației Ruse la Curte.

3. Reclamantul s-a plâns în temeiul articolului 6 al Convenției și articolului 1 al Protocolului nr. 1 de omisiunea autorităților de a se conforma cu hotărârile pronunțate de către instanțele judecătorești naționale în favoarea sa.

4. La 22 noiembrie 2007 Președintele Secțiunii Întâi a decis să comunice cererea reclamantului Guvernului. S-a mai decis ca fondul cererii să fie examinat concomitent cu admisibilitatea acesteia (articolul 29 § 3).

5. La 3 iulie 2008 Camera a decis, în conformitate cu articolul 54 § 2 (c) al Regulamentului Curții, să trateze cererea cu prioritate după cum prevede articolul 41 al Regulamentului Curții și să invite părțile să-i prezinte observații scrise complementare cu privire la cererea de mai sus. Camera a mai decis să informeze părțile că ea examinează oportunitatea aplicării în această cauză a procedurii cu privire la o hotărâre pilot (a se vedea *Broniowski v. Polonia* [MC], 31443/96, §§ 189-194 și dispozitivul hotărârii, CEDO 2004-V și *Hutten-Czapska v. Polonia* [MC] nr. 35014/97, CEDO 2006-... §§ 231-239 și dispozitivul hotărârii). Reclamantul a prezentat observații complementare la 11 august 2008, iar Guvernul la 26 septembrie 2008.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

6. Reclamantul, dl Anatoliy Tikhonovich Burdov, este un cetățean rus care s-a născut în anul 1952 și locuiește în Shakhty, Regiunea Rostov din Federația Rusă.

7. La 1 octombrie 1986, reclamantul a fost chemat de autoritățile militare să participe la operațiunile de salvare la locul dezastrului de la centrala nucleară din Chernobyl. Reclamantul a fost implicat în operațiunile de salvare până la 11 ianuarie 1987 și, ca rezultat, a suferit o expunere extinsă la emisii radioactive. În legătură cu acest fapt, el are dreptul la diverse beneficii sociale.

8. Având în vedere că autoritățile competente ale statului nu i-au plătit aceste beneficii pe deplin și la timp, începând cu 1997 reclamantul le-a acționat în judecată în mod repetat. Instanțele judecătorești, în mod repetat, au acceptat pretențiile reclamantului, însă mai multe hotărâri ale lor nu au fost executate pe parcursul diverselor perioade de timp.

A. Hotărârea Curții din 7 mai 2002 în cauza *Burdov v. Rusia* și evoluțiile ulterioare

1. Constatările Curții

9. La 20 martie 2000 reclamantul s-a plâns prima dată la Curte de neexecutarea hotărârilor judecătorești naționale (cererea nr. 59498/00). În hotărârea sa din 7 mai 2002, Curtea a constatat că hotărârile Judecătoriei orașului Shakhty din 3 martie 1997, 21 mai 1999 și 9 martie 2000 nu au fost executate în întregime sau parțial cel puțin până la 5 martie 2001 când Ministerul Finanțelor a decis să achite în întregime suma datorată reclamantului. Prin urmare, Curtea a constatat că au avut loc violări ale articolului 6 al Convenției și articolului 1 al Protocolului nr. 1 din cauza omisiunii autorităților timp de mai mulți ani de a lua măsurile necesare pentru a se conforma cu aceste hotărâri (*Burdov v. Rusia*, nr. 59498/00, §§ 37-38, CEDO 2002-III).

2. Rezoluția ResDH(2004)85 a Comitetului de Miniștri cu privire la hotărârea Curții din 7 mai 2002

10. Potrivit articolului 46 § 2 al Convenției, hotărârea Curții din 7 mai 2002 în cauza *Burdov v. Rusia* a fost transmisă Comitetului de Miniștri pentru supravegherea executării acesteia. Comitetul a invitat Guvernul să-l informeze despre măsurile care au fost luate ca urmare a hotărârii Curții din

7 mai 2002, având în vedere obligația Federației Ruse de a o executa, după cum prevede articolul 46 § 1. La 22 decembrie 2004 Comitetul a adoptat Rezoluția ResDH(2004)85 în această cauză. Măsurile luate de autoritățile ruse au fost rezumate de către Guvern în anexa la această Rezoluție:

„(...) În ceea ce privește măsurile individuale, sumele datorate conform hotărârilor judecătorești naționale au fost plătite reclamantului la 5 martie 2001. (...) Ulterior, la 11 iulie 2003 (definitivă din 1 octombrie 2003) Judecătoria orașului Shakhty a dispus o nouă indexare a indemnizației lunare. Autoritățile sociale continuă să se conformeze cu hotărârile judecătorești naționale prin plata regulată a sumelor acordate.

Suplimentar, următoarele măsuri generale au fost adoptate de către autoritățile ruse pentru a se conforma cu hotărârea Curții Europene.

a) Soluționarea cauzelor similare

În primul rând, guvernul a plătit datoriile acumulate ca urmare a neexecutării, ca și în această cauză, a hotărârilor judecătorești naționale prin care s-a dispus plata compensațiilor și indemnizațiilor pentru victimele de la Chernobyl aflate în situația reclamantului (în total 2,846 milioane ruble au fost plătite în perioada ianuarie – octombrie 2002).

5 128 de alte hotărâri judecătorești naționale cu privire la indexarea indemnizațiilor pentru victimele de la Chernobyl au fost executate de către autorități.

De asemenea, Guvernul și-a îmbunătățit procesul bugetar pentru a asigura ca mijloacele bugetare necesare să fie alocate instituțiilor protecției sociale (2,152.071,000 ruble au fost alocate pentru 2003, 2,538,280,500 ruble pentru 2004 și 2,622,335,000 pentru 2005) pentru a permite acestora să-și îndeplinească în mod continuu obligațiile financiare care rezultă printre altele din hotărâri judecătorești similare. (...)

b) Noul sistem de indexare introdus prin lege

În ceea ce privește obligația de indexare continuă a sumelor acordate de instanțele judecătorești naționale, legislația în vigoare în perioada relevantă prevedea costul vieții în calitate de index pentru calcularea indemnizațiilor. Prin hotărârea din 19 iunie 2002, Curtea Constituțională a declarat prevederile legislative relevante neconstituționale, deoarece acest sistem a fost considerat lipsit de claritate și previzibilitate; în această hotărâre, Curtea Constituțională s-a referit, printre altele, la concluziile Curții Europene din hotărârea Burdov. Ulterior, la 2 aprilie 2004, Parlamentul rus a modificat legislația care reglementa asigurarea socială a victimelor de la Chernobyl. Noua lege, care este în vigoare din 29 aprilie 2009, prevede un nou sistem de indexare a indemnizațiilor, care se bazează pe rata inflației folosită pentru calcularea bugetului federal pentru următorul an financiar.

c) Publicarea și diseminarea hotărârii

Hotărârea Curții Europene în cauza Burdov a fost publicată în Rossijskaia Gazeta (la 4 iulie 2002), principala revistă periodică oficială în care se publică toate legile și actele normative ale Federației Ruse și care este distribuită tuturor autorităților. Hotărârea a fost de asemenea publicată în mai multe reviste de drept ruse și în bazele de date din internet, fiind astfel ușor accesibilă autorităților și publicului.

d) Concluzie

Având în vedere cele de mai sus, Guvernul rus consideră că măsurile adoptate ca urmare a hotărârii vor preveni noi violări similare ale Convenției în privința categoriei persoanelor aflate în situația reclamantului și că astfel, în această cauză Federația Rusă și-a îndeplinit obligațiile sale conform articolului 46 paragraf 1 al Convenției.

De asemenea, Guvernul crede că măsurile adoptate constituie un pas semnificativ spre soluționarea unei probleme mai generale privind neexecutarea hotărârilor judecătorești naționale în diferite domenii, după cum s-a subliniat, în special, în alte cauze depuse la Curtea Europeană împotriva Federației Ruse. Guvernul continuă să ia măsuri pentru a remedia această problemă, și nu doar în contextul executării, sub supravegherea Comitetului, a altor hotărâri ale Curții Europene.”

11. Comitetul a fost satisfăcut că la 16 iulie 2002, în cadrul termenului stabilit, Guvernul i-a plătit reclamantului suma satisfacției echitabile prevăzută în hotărârea din 7 mai 2002. În special, el a mai notat, măsurile luate în privința categoriei persoanelor aflate în situația reclamantului. Având în vedere toate măsurile adoptate, Comitetul a conchis că în această cauză el și-a exercitat funcțiile sale conform articolului 46 § 2 al Convenției. În același timp, Comitetul a reamintit că problema mai generală a neexecutării hotărârilor judecătorești naționale în Federația Rusă era examinată de către autorități, sub supravegherea Comitetului, în contextul altor cauze pendinte.

B. Executarea noilor hotărâri judecătorești pronunțate în favoarea reclamantului

1. Hotărârea Judecătoriei orașului Shakhty din 17 aprilie 2003

12. La 17 aprilie 2003 Judecătoria orașului Shakhty a dispus ca Departamentul Muncii și Dezvoltării Sociale (*Управление труда и социального развития*) din Shakhty să-i plătească reclamantului 15,984.80 ruble rusești (RUB) drept compensație pentru întârzierile în plata beneficiilor conform articolului 208 din Codul de Procedură Civilă. La 9 iulie 2003 hotărârea a fost menținută de către Judecătoria regională Rostov și a devenit definitivă.

13. Între 2003-2005 reclamantul a prezentat, în mod consecutiv, titlul executor autorității pârâte, executorilor judecătorești, Trezoreriei Federale și ulterior din nou autorității pârâte. La 19 august 2005 autoritățile au transferat suma indicată în hotărârea judecătorească în contul reclamantului.

2. Hotărârea Judecătoriei orașului Shakhty din 4 decembrie 2003

14. La 4 decembrie 2003 Judecătoria orașului Shakhty a dispus ca Departamentul Muncii și Dezvoltării Sociale să-i plătească reclamantului RUB 68,463.54 ca dobândă de întârziere pentru întârzierile în efectuarea plăților între 1999-2001, conform Legii Asigurării Sociale Obligatorii din

1998 (nr. 125-Φ3). Hotărârea nu a fost contestată și a devenit definitivă la 15 decembrie 2003.

15. Potrivit reclamantului, el a prezentat titlul spre executare Departamentului pârât la aceeași dată. La o dată nespecificată titlul a fost depus la Departamentul de Executare din Shakty; ultimul a decis la 30 iunie 2004 că hotărârea era imposibil de a fi executată, deoarece bunurile debitorului nu puteau fi sechestrate.

16. La 14 noiembrie 2005 Judecătoria orașului Shakty a admis cererea autorității pârâte de a corecta o eroare aritmetică și a redus suma la RUB 68,308.42. La 9 martie 2006 aceeași instanță judecătorească a admis cererea reclamantului de a corecta o eroare aritmetică și a dispus ca autoritatea pârâtă să-i plătească reclamantului RUB 108,251.95. La 18 octombrie 2006 autoritățile i-au plătit reclamantului această sumă.

3. Hotărârea Judecătoriei orașului Shakty din 24 martie 2006

17. La 24 martie 2006 Judecătoria orașului Shakty a dispus ca Departamentul Muncii și Dezvoltării Sociale (*Департамент труда и социального развития*) din Shakty să indexeze indemnizația lunară pentru alimentație datorată reclamantului conform situației la 1 ianuarie 2006. Instanța judecătorească a stabilit suma plăților lunare la RUB 1,183.73 cu indexarea ulterioară și a dispus plata unei sume unice în mărime de RUB 36,877.06 pentru compensarea plăților lunare restante. Suplimentar, începând cu 1 ianuarie 2006 Departamentului i s-a indicat să reia plățile lunare în mărime de RUB 1,972.92 cu indexarea ulterioară în privința compensației pentru prejudicierea sănătății. Instanța judecătorească a mai dispus ca autoritatea pârâtă să-i plătească reclamantului RUB 4,980.24 și RUB 13,312.46 pentru compensarea plăților lunare restante pentru perioada 2000 - 2005 pentru prejudicierea sănătății și, respectiv, pentru indemnizația pentru alimentație și plata unei indexări suplimentare în mărime de RUB 1,652.35 pentru prejudicierea sănătății. La 22 mai 2006 hotărârea a fost menținută de către Judecătoria regională Rostov și a devenit definitivă.

18. La 20 iulie 2007 Judecătoria orașului Shakty a corectat o eroare aritmetică în hotărârea sa și a schimbat suma acordată inițial în mărime de RUB 4,980.24 în suma de RUB 5,222.78.

19. La 2 noiembrie 2006 hotărârea judecătorească din 24 martie 2006 a fost executată în cea mai mare parte: suma totală de RUB 67,940.56 a fost transferată în contul reclamantului. În același timp, Ministerul Finanțelor nu a mărit plățile lunare așa cum s-a dispus în hotărârea judecătorească, reclamantul continuând să primească astfel de plăți la un nivel mai scăzut. La 1 iulie 2007 Ministerul a decis să le mărească. La 17 august 2007 reclamantul a primit RUB 9,112.26 pentru compensarea plăților lunare restante până la acea dată.

4. Hotărârile judecătorești din 22 mai 2007 și 21 august 2007

20. La 22 mai 2007 Judecătoria orașului Shakhty a decis că Departamentul Muncii și Dezvoltării Sociale trebuia să plătească reclamantului începând cu 1 iunie 2007 suma de RUB 17,219.43 lunar, cu indexarea ulterioară, pentru compensarea prejudiciului adus sănătății. Suplimentar, Departamentul trebuia să plătească RUB 188,566 pentru compensarea plăților lunare restante. Hotărârea judecătorească nu a fost contestată și a devenit definitivă la 4 iunie 2007. Ea a fost executată la 5 decembrie 2007.

21. La 21 august 2007 Judecătoria orașului Shakhty a dispus ca Agenția Federală a Muncii și Angajării să-i plătească reclamantului RUB 225,821.73 pentru compensarea anumitor întârzieri între 2000-2007 în plățile pentru prejudiciul adus sănătății. Hotărârea judecătorească nu a fost contestată și a devenit definitivă la 3 septembrie 2007. Ea a fost executată la 3 decembrie 2007.

II. MATERIALE NAȚIONALE RELEVANTE

A. Executarea hotărârilor judecătorești naționale

1. Legea cu privire la Procedurile de Executare

22. Articolul 9 al Legii Federale cu privire la Procedurile de Executare din 21 iulie 1997 (nr. 119-Φ3) așa cum era în vigoare în acea perioadă prevedea că un executor judecătoresc trebuia să stabilească un termen de până la cinci zile pentru executarea voluntară de către pârât a titlului executoriu. De asemenea, executorul judecătoresc trebuia să prevină pârâtul că vor urma acțiuni de constrângere dacă pârâtul nu respecta termenul stabilit. Conform articolului 13 al Legii, procedurile de executare trebuiau îndeplinite în termen de două luni din momentul primirii titlului executoriu de către executorul judecătoresc.

2. Procedura specială de executare a hotărârilor judecătorești pronunțate împotriva Statului și a entităților statale

23. În 2001-2005 hotărârile judecătorești pronunțate împotriva autorităților publice au fost executate în conformitate cu o procedură specială stabilită, printre altele, prin Hotărârea Guvernului nr. 143 din 22 februarie 2001 și ulterior, prin Hotărârea nr. 666 din 22 septembrie 2002, atribuind executarea în competența Ministerului Finanțelor (a se vedea mai multe detalii în *Pridatchenko și Alții v. Rusia*, nr. 2191/03, 3104/03, 16094/03 și 24486/03, §§ 33-39, 21 iunie 2007). Printr-o hotărâre din 14 iulie 2005 (nr. 8-IT), Curtea Constituțională a considerat anumite prevederi care reglementează procedura specială de executare ca fiind incompatibile

cu Constituția. După hotărâre, Legea din 27 decembrie 2005 (nr. 197-Φ3) a introdus un nou Capitol în Codul Bugetar, modificând această procedură specială. În special, Legea a atribuit Trezoreriei Federale competența de a executa hotărârile judecătorești împotriva entităților legale finanțate de către bugetul federal și Ministerului Finanțelor competența de a executa hotărârile judecătorești împotriva Statului. Conform articolului 242.2.6 al Codului Bugetar, hotărârile judecătorești trebuie executate în termen de trei luni după primirea documentelor necesare.

24. Proceduri speciale suplimentare care reglementează plata beneficiilor sociale persoanelor care au suferit în urma emisiilor radioactive în dezastrul de la Chernobyl au fost stabilite prin Legea nr. 1244-1 din 15 mai 1991 cu modificările ulterioare și prin hotărârile Guvernului nr. 607 din 21 august 2001, nr. 73 din 14 februarie 2005 și nr. 872 din 30 decembrie 2006. Între 2002-2004 compensațiile pentru prejudiciul adus sănătății au fost asigurate de către Ministerul Muncii în limitele alocațiilor bugetare prevăzute pentru anul fiscal relevant. Între 2005-2006 astfel de compensații au fost asigurate de departamentele teritoriale ale Agenției Federale a Muncii și Angajării, iar între 2007-2008 de către însăși Agenția în baza registrelor prezentate de instituțiile de asistență socială și în limitele alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop.

3. Raportul Comisarului pentru Drepturile Omului al Federației Ruse

25. Raportul din 2007 cu privire la Activitățile Comisarului pentru Drepturile Omului al Federației Ruse a menționat că percepția că hotărârile judecătorești naționale sunt ceea ce cineva ar putea numi „recomandări neobligatorii” continua să fie un fenomen răspândit nu doar în societate, dar și în autoritățile de stat. El a remarcat că problema neexecutării a apărut și în privința hotărârilor Curții Constituționale. Potrivit raportului, problema a fost discutată între decembrie 2006 și martie 2007 în cadrul unor întâlniri speciale în toate circumscripțiile federale cu implicarea autorităților regionale și a reprezentanților Administrației Președintelui. Astfel, a apărut ideea de a crea un mecanism de filtrare la nivel național, care ar permite examinarea plângerilor cu privire la încălcarea Convenției la nivel național. Comisarul a conchis că trebuiau depuse eforturi comune cu scopul de a elimina cauzele problemei decât doar de a reduce numărul de plângeri.

B. Remediile naționale privind neexecutarea sau executarea întârziată a hotărârilor judecătorești naționale

1. Prevederile legale

(a) Dreptul civil

26. Capitolul 25 al Codului de Procedură Civilă prevede procedura pentru contestarea acțiunilor sau inacțiunilor Statului în instanțele judecătorești. Dacă o instanță constată că plângerea este fondată, ea dispune ca autoritatea de stat în cauză să remedieze încălcarea sau ilegalitatea constatată (articolul 258).

27. Articolul 208 al Codului de Procedură Civilă prevede „indexarea” sumelor acordate prin hotărâri judecătorești: instanța care a acordat suma poate s-o mărească la cererea părții proporțional cu creșterea coeficientului oficial al prețului de vânzare cu amănuntul până la data plății efective. Dobânda de întârziere și alte compensații pentru prejudiciul material pot fi suplimentar recuperate de la debitor pentru neexecutarea unei obligații monetare și folosirea fondurilor altei persoane (articolul 395 al Codului Civil).

28. Prejudiciul cauzat prin acțiunea ilegală sau inacțiunea Statului sau a autorităților locale sau funcționarilor acestora se compensează din Trezoreria Federală sau dintr-o entitate trezorerială federală (articolul 1069). Compensarea prejudiciului cauzat unei persoane fizice prin condamnare ilegală, urmărire penală, arestarea sau interdicția de a părăsi locul de trai pe durata procesului este făcută în întregime indiferent de vinovăția funcționarilor de stat în cauză, urmând procedura prevăzută de lege (articolul 1070 § 1). Prejudiciul cauzat prin administrarea justiției se compensează dacă vinovăția judecătorului este stabilită printr-o sentința de condamnare irevocabilă (articolul 1070 § 2).

29. O instanță judecătorească poate atrage la răspundere o persoană care a comis un delict, pentru prejudiciul moral cauzat unei persoane fizice prin acțiuni care au prejudiciat drepturile ei nepatrimoniale sau care au afectat alte bunuri intangibile care aparțin acestei persoane (articolele 151 și 1099 § 1). Compensarea prejudiciului moral cauzat prin prejudicierea drepturilor patrimoniale ale persoanei se recuperează doar în cazurile prevăzute de lege (articolul 1099 § 2 al Codului Civil). Compensarea prejudiciului moral este obligatorie indiferent de vinovăția persoanei care a comis delictul, dacă se cauzează prejudicii vieții unei persoane sau integrității corporale, cauzat prin atragerea ilegală la răspundere penală, diseminarea informațiilor care nu corespund adevărului și în alte cazuri prevăzute de lege (articolul 1100 al Codului Civil).

(b) Dreptul penal

30. Articolul 315 al Codului Penal prevede sancțiuni pentru omisiunea continuă a unui funcționar al statului sau a unui funcționar public de a se conforma cu o hotărâre judecătorească care a intrat în vigoare. Sancțiunile includ o amendă, suspendarea temporară de la serviciu, munca în folosul comunității (*обязательные работы*) pentru un termen maxim de 240 ore sau lipsirea de libertate pentru un termen de maxim doi ani.

2. Hotărârea Curții Constituționale din 25 ianuarie 2001

31. Prin Hotărârea nr. 1-P din 25 ianuarie 2001, Curtea Constituțională a constatat că articolul 1070 § 2 al Codului Civil era compatibil cu Constituția în măsura în care el prevede condiții speciale privind răspunderea statului pentru prejudiciul cauzat prin administrarea justiției. Totuși, ea a clarificat că sintagma „administrarea justiției” nu acoperea procedurile judiciare în întregime, ci doar acțiunile judiciare care se refereau la fondul unei cauze. Alte acțiuni judiciare – îndeosebi cu caracter procedural – nu cădeau sub incidența noțiunii „administrarea justiției”.

32. Răspunderea statului pentru prejudiciul cauzat prin astfel de acțiuni procedurale sau omisiuni de a acționa, cum ar fi încălcarea termenului rezonabil pentru procedurile judecătorești, ar putea surveni chiar și în absența unei condamnări penale irevocabile a unui judecător, dacă vinovăția judecătorului a fost stabilită într-un proces civil. Totuși, Curtea Constituțională a subliniat că dreptul constituțional de a fi compensat de către Stat pentru prejudiciu nu ar trebui să aibă legătură cu vinovăția personală a unui judecător. O persoană trebuie să poată obține compensații pentru orice prejudiciu suferit printr-o violare de către o instanță judecătorească a dreptului său la un proces echitabil în sensul articolului 6 al Convenției.

33. Curtea Constituțională a conchis că Parlamentul trebuie să adopte cadrul legislativ cu privire la temeiurile și procedura pentru compensarea de către Stat a prejudiciului cauzat prin acțiuni sau inacțiuni ilegale ale unei instanțe judecătorești sau ale unui judecător și să determine competența teritorială și materială cu privire la astfel de pretenții.

3. Hotărârea Curții Supreme de Justiție din 26 septembrie 2008 și noua Lege cu privire la compensații

34. La 26 septembrie 2008 Plenul Curții Supreme de Justiție a adoptat o hotărâre (nr. 16) de a prezenta Dumei de Stat a Federației Ruse un proiect al Legii Constituționale cu privire la compensarea de către Stat a prejudiciului cauzat prin încălcări ale dreptului la un proces de judecată într-un termen rezonabil și ale dreptului la executarea într-un termen rezonabil a hotărârilor judecătorești care au intrat în vigoare (în continuare „proiectul Legii privind Compensațiile”). De asemenea, Curtea Supremă de Justiție a decis să prezinte Dumei de Stat un al doilea proiect de lege care să introducă modificări în anumite acte normative care au legătură cu adoptarea proiectului Legii privind Compensațiile. Ambele proiecte de legi au fost oficial prezentate Dumei de Stat la 30 septembrie 2008.

35. Scopul proiectului Legii privind Compensațiile este de a stabili în Rusia un recurs legal intern cu privire la încălcările drepturilor la un proces de judecată într-un termen rezonabil și la executarea unei hotărâri judecătorești executorii într-un termen rezonabil (articolul 1 § 1). De

asemenea, proiectul de lege prevede că reclamanții în cauzele care încă nu au fost declarate admisibile de către Curte pot aplica pentru compensarea prejudiciului în conformitate cu proiectul de lege în termen de șase luni după intrarea sa în vigoare, planificată pentru 1 ianuarie 2010 (articolul 19). Proiectul de lege dădea dreptul instanțelor judecătorești de drept comun să examineze cauzele împotriva Statului cu privire la pretense încălcări ale drepturilor menționate mai sus (articolul 3 § 1) și prevede reguli speciale care reglementează procedurile în astfel de cauze. Statul este reprezentat în proceduri de către Ministerul Finanțelor (articolul 3 § 3). Ultimul trebuie să dovedească că nu a avut loc o încălcare a cerinței privind termenul rezonabil, în timp ce reclamantul trebuie să dovedească existența prejudiciului material (articolul 11 § 1). Pentru a decide într-o cauză, instanța evaluează complexitatea acesteia, comportamentul părților și al altor participanți la proces, precum și acțiunile sau inacțiunile autorităților judecătorești sau de urmărire penală, ale părților în procedurile de executare sau ale autorităților de executare. Instanța judecătorească mai evaluează durata încălcării și importanța consecințelor acesteia pentru persoanele afectate (articolul 12). Dacă instanța constată o încălcare, ea acordă o sumă de bani pentru prejudiciu, care va fi determinată în funcție de circumstanțele specifice ale cauzei, cerințele cu privire la echitate și standardele Convenției (articolul 14). Instanța poate lua o hotărâre separată constatând o încălcare a legii de către o instanță judecătorească sau un funcționar de stat și să dispună îndeplinirea unor acțiuni procedurale specifice, cu o cerere de a informa instanța în termen de o lună (articolul 15).

36. Nota explicativă a Curții Supreme de Justiție prevede necesitățile pentru alocații bugetare adiționale pentru a asigura implementarea proiectului Legii privind Compensațiile. Suma medie a compensației per cauză este estimată la EUR 3,050 având în vedere faptul că sumele cu titlu de satisfacție echitabilă acordate de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cauzele privind neexecutarea au variat de obicei între EUR 1,200 și EUR 4,900.

37. Al doilea proiect de lege introduce modificări în alte acte normative. Conform noului articol 1070.1 al Codului Civil, prejudiciul cauzat prin încălcări ale cerinței privind termenul rezonabil de către autoritățile de stat în procedurile judecătorești sau în executarea hotărârilor judecătorești se compensează din Trezoreria Federală. Conform noului articol 242.2 al Codului Bugetar, hotărârile judecătorești care acordă astfel de compensații trebuie executate în termen de două luni.

4. Adresarea Președintelui Federației Ruse către Adunarea Federală

38. În Adresarea sa către Adunarea Federală făcută la 5 noiembrie 2008, Președintele Federației Ruse a declarat în special că era necesar de a stabili un mecanism pentru compensarea prejudiciului cauzat prin încălcări ale drepturilor cetățenilor la un proces de judecată într-un termen rezonabil și la

executarea deplină și în termen a hotărârilor judecătorești. Președintele a subliniat că executarea hotărârilor judecătorești era în continuare o problemă enormă, care se referea la toate instanțele judecătorești, inclusiv Curtea Constituțională. În continuare, el a declarat că problema se datora în special lipsei atragerii reale la răspundere a funcționarilor și cetățenilor care nu executau hotărârile judecătorești și că această răspundere trebuia stabilită.

III. MATERIALE INTERNAȚIONALE RELEVANTE

A. Consiliul European

1. Comitetul de Miniștri

39. La 3-5 decembrie 2007 Comitetul de Miniștri a reluat discuțiile conform articolului 46 § 2 al Convenției cu privire la grupul de hotărâri ale Curții împotriva Rusiei privind neexecutarea sau întârzierile în executarea hotărârilor judecătorești naționale (grupul Timofeyev și alții, CM/Del/OJ/DH(2007)1013 Public). La 19 decembrie 2007 Comitetul a adoptat următoarea decizie (CM/Del/Dec(2007)1013 FINALĂ):

„Delegații, (...)

1. au reamintit că aceste hotărâri relevă diverse probleme structurale în sistemul de drept rus care, prin natura și proporția lor, afectează grav eficiența sa și cauzează foarte multe violări ale Convenției un număr crescut al cărora au fost prezentate Curții;

2. au luat cunoștință cu interes de diversele măsuri care au fost adoptate sau care sunt luate de anumite autorități competente pentru a preveni violări similare și a remedia acele violări care au avut deja loc prin crearea sau îmbunătățirea procedurilor naționale, de măsurile care urmează a fi luate;

3. au subliniat din nou că problemele relevate prin hotărâri necesită soluții urgente pentru a asigura că drepturile relevante garantate de Convenție sunt protejate, în mod adecvat, la nivel național, prevenind astfel un număr extrem de mare de cereri similare la Curte;

4. au invitat autoritățile competente să continue consultările bilaterale cu Secretariatul în vederea stabilirii unei strategii corespunzătoare pentru adoptarea măsurilor necesare, inclusiv prin crearea recursurilor naționale efective; (...)”

40. Problemele privind neexecutarea hotărârilor judecătorești naționale în Rusia și diversele măsuri care au fost deja luate sau urmează a fi luate de către autorități în contextul executării hotărârilor Curții au fost examinate în detalii în documentele Comitetului de Miniștri CM/Inf/DH(2006)45 din 1 decembrie 2006 și CM/Inf/DH(2006)19rev3 din 4 iunie 2007. Ultimul

document a prezentat progresul obținut până acum de către autoritățile rusești, a punctat mai multe întrebări care încă persistă și a propus măsuri suplimentare pentru o soluționare comprehensivă a problemei. Principalele exemple de acțiuni propuse au fost rezumate după cum urmează (a se vedea CM/Inf/DH(2006)19rev3, citat mai sus, pagina 1):

„- Îmbunătățirea procedurilor bugetare și a implementării practice a deciziilor privind bugetul;

- Identificarea unei singure autorități de stat ca pârât;
- Asigurarea compensațiilor efective pentru întârzieri (indexarea, dobânda de întârziere, prejudicii specifice, penalități pentru întârzieri);
- Creșterea eficienței resurselor naționale pentru executarea corespunzătoare a hotărârilor judecătorești;
- Îmbunătățirea cadrului legal care reglementează executarea forțată împotriva autorităților publice;
- Asigurarea răspunderii efective a funcționarilor publici pentru neexecutare;

Se acordă o atenție specială căilor posibile de a asigura coerența actualelor mecanisme de executare prin permiterea Trezoreriei și executorilor judecătorești să acționeze într-o manieră complementară în domeniile lor respective de competență cu un control judiciar corespunzător. Un accent puternic se pune de asemenea pe căile posibile de a preveni inițierea procedurilor judecătorești împotriva statului prin îmbunătățirea procedurilor bugetare, care ar permite statului să-și respecte la timp obligațiile sale pecuniare.”

41. În Recomandarea Rec(2004)6 către statele membre cu privire la îmbunătățirea resurselor naționale adoptată la 12 mai 2004, Comitetul de Miniștri a recomandat *inter alia* ca:

„(...) statele membre să revizuiască, ca urmare a hotărârilor Curții care punctează deficiențe structurale sau generale în legislația sau practica națională, eficiența resurselor naționale existente și, unde este necesar, crearea resurselor eficiente, pentru a evita prezentarea cererilor repetitive la Curte (...)”

42. Anexa la Recomandare prevede în continuare *inter alia*:

„(...) Recursurile în urma unei hotărâri „pilot”

13. După adoptarea unei hotărâri, care relevă deficiențe structurale sau generale în dreptul sau practica națională („cauză pilot”), iar un număr mare de cereri la Curte cu privire la aceeași problemă („cauze repetitive”) sunt pe rol sau sunt susceptibile de a fi depuse la Curte, statul pârât trebuie să asigure că potențialii reclamanți dispun, dacă este cazul, de un recurs efectiv care să le permită să se adreseze unei autorități naționale competente, recurs care ar putea fi, în egală măsură, folosit și de reclamanții actuali. Un astfel de recurs rapid și eficient le-ar permite acestora să obțină o reparație la nivel național, în conformitate cu principiul subsidiarității sistemului Convenției.

14. Introducerea unui astfel de recurs la nivel național ar putea, de asemenea, reduce, în mod semnificativ, volumul de lucru al Curții. În timp ce executarea promptă a hotărârii pilot rămâne esențială pentru soluționarea problemei structurale și, astfel, pentru prevenirea cererilor viitoare cu privire la aceeași chestiune, ar putea exista o categorie de persoane care au fost deja afectate de această problemă înainte de soluționarea acesteia. (...)

16. În special, după o hotărâre pilot, în care s-a constatat o problemă structurală specifică, o alternativă ar putea fi adoptarea unei abordări *ad hoc*, prin care statul în cauză ar evalua oportunitatea introducerii unui recurs specific sau extinderea unui recurs existent prin intermediul legii sau al interpretării judiciare. (...)

18. În cazul în care, ca urmare a unei cauze pilot, sunt create recursuri specifice, guvernele ar trebui să informeze rapid Curtea, pentru ca aceasta să le poată lua în considerare la examinarea cauzelor repetitive ulterioare. (...)

2. Adunarea Parlamentară

43. În Rezoluția 1516 (2006) cu privire la executarea hotărârilor Curții Europene, adoptată la 2 octombrie 2006, Adunarea Parlamentară a notat cu o îngrijorare serioasă existența continuă în câteva state a unor deficiențe structurale majore care cauzează un număr mare de constatări repetitive ale încălcărilor Convenției și reprezintă un pericol serios pentru supremația legii în statele în cauză. Adunarea a enumerat printre acele deficiențe unele imperfecțiuni majore în organizarea judecătorească și procedurile din Federația Rusă, inclusiv neexecutarea cronică a hotărârilor judecătorești naționale pronunțate împotriva Statului (a se vedea paragraful 10.2). Adunarea a chemat autoritățile Statelor în cauză, inclusiv Federația Rusă, să soluționeze chestiunile de o importanță deosebită menționate în rezoluție și să acorde acestei acțiuni cea mai importantă prioritate politică.

44. În raportul Comitetului privind Afacerile Juridice și Drepturile Omului, raportorul, dl Erik Jurgens, a îndemnat la soluționarea urgentă a problemelor menționate mai sus, deoarece ele afectează un număr foarte mare de oameni în Rusia. De asemenea, el a avertizat că fluxul de numeroase cauze clone la Curte putea să submineze eficiența mecanismului creat de Convenție (Doc. 11020). El a mai declarat:

„58. Raportorul salută poziția sinceră și deschisă a majorității instituțiilor și oficialilor ruși pe care el i-a întâlnit la Moscova, precum și înțelegerea lor clară că problemele de mai sus afectează eficiența sistemului judecătoresc rus și a Statului în întregime. Este poate sugestiv faptul că în special președinții Curții Constituționale și Curții Supreme de Justiție au demonstrat o atitudine foarte constructivă, ambii recunoscând problemele și încurajând Raportorul în eforturile sale de a ajuta la identificarea unei soluții pentru ei.

59. Autoritățile au dat asigurări că cele mai importante probleme vor fi examinate în mod prioritar și vor fi luați pași corespunzători pentru a asigura adoptarea rapidă a reformelor cerute de hotărârile Curții Europene.

60. Dorința clară a oficialilor ruși de a soluționa problemele importante menționate mai sus este foarte binevenită. Raportorul subliniază că complexitatea acestor chestiuni cere eforturi susținute și coordonate ale tuturor actorilor sistemului de drept rus.

61. Totuși, strategii detaliate de reformă în acest sens, încă rămân a fi stabilite. Având în vedere aceste probleme invocate în hotărâri și altele care vor apărea, Raportorul a recomandat ferm autorităților de a crea un mecanism special de cooperare între autorități în executarea hotărârilor Curții de la Strasbourg. Implicarea constantă a Parlamentului și Delegației ruse la Adunarea Parlamentară în procesul de executare este de asemenea necesară. Raportorul este convins că colegii săi parlamentari ruși vor lua în mod serios în considerație recomandarea sa de a crea un mecanism și o procedură specifică pentru supravegherea de către parlament a executării hotărârilor Curții de la Strasbourg, precum și celelalte propuneri relevante făcute în proiectul rezoluției. Raportorul crede, de asemenea, că membrii delegației ruse la Adunarea Parlamentară vor promova și vor realiza adoptarea măsurilor specifice cerute prin anumite hotărâri (pentru detalii, a se vedea Anexa III, Partea III).”

B. Națiunile Unite

45. În observațiile preliminare după vizita în Rusia din 19-29 mai 2008, Raportorul Special al Națiunilor Unite pentru independența judecătorilor și avocaților, dl Leandro Despouy, a exprimat „îngrijorări importante asupra faptului că un procent important de hotărâri judecătorești, inclusiv cele împotriva funcționarilor de stat, nu au fost executate”. El a adăugat că „problemele legate de executarea hotărârilor judecătorești în Rusia au contribuit la imaginea proastă a justiției în ochii populației”.

ÎN DREPT

I. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 6 AL CONVENȚIEI ȘI A ARTICOLULUI 1 AL PROTOCOLULUI NR. 1 LA CONVENȚIE

46. Reclamantul a pretins că omisiunea prelungită a autorităților de a se conforma cu hotărârile judecătorești obligatorii și executorii pronunțate în favoarea sa i-a încălcat dreptul la o instanță garantat de articolul 6 al Convenției și dreptul la protecția proprietății garantat de articolul 1 al Protocolului nr. 1, care, în partea lor relevantă, prevăd următoarele:

Articolul 6 § 1

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță ... care va hotărî ... asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil... ”

Articolul 1 al Protocolului nr. 1

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru o cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional... ”

A. Argumentele părților

1. Guvernul

47. Inițial în observațiile sale Guvernul a susținut că reclamantul nu a epuizat căile de recurs interne. Totuși, în observațiile sale suplimentare în răspuns la cele ale reclamantului, Guvernul nu și-a menținut obiecția sa cu privire la neepuizarea căilor de recurs interne.

48. De asemenea, Guvernul a susținut că reclamantul nu mai putea pretinde că este victima pretinselor violări: prejudiciul cauzat prin întârzierile în executare au fost compensate prin sumele adiționale de indexare oferite de instanțele judecătorești conform articolului 208 al Codului de Procedură Civilă. Guvernul și-a susținut argumentul prin referirea la anumite decizii ale Curții (mai ales *Nemakina v. Rusia* (dec.), nr. 14217/04, 10 iulie 2007, și *Derkach v. Rusia* (dec.), nr. 3352/05, 3 mai 2007).

49. În continuare Guvernul a susținut că pretențiile erau vădit nefondate: în opinia sa, perioadele de timp de la primirea documentelor necesare de către autoritățile competente până la plata efectivă a sumelor acordate de instanțele judecătorești au variat între treisprezece zile și nouă luni și au fost, astfel, rezonabile prin prisma jurisprudenței Curții. Guvernul l-a acuzat pe reclamant că a retras în mod repetat titlul executoriu privind hotărârea judecătorească din 17 aprilie 2003 și l-a transmis consecutiv la diferite autorități. Hotărârea din 4 decembrie 2003 a fost executată doar după șase luni după rectificarea sa la 9 martie 2006. *In fine*, hotărârea din 24 martie 2006 a fost executată în două etape: la 2 noiembrie 2006 în cea mai mare parte și la 17 august 2007 restul hotărârii, adică doar peste nouă luni după executarea parțială.

50. În sfârșit, Guvernul s-a referit la complexitatea procedurilor de executare în această cauză, având în vedere că era vorba despre câteva hotărâri judecătorești. De asemenea, el a subliniat circumstanțele obiective, cum ar fi complexitatea sistemului federal bugetar care avea mai multe nivele și modificările legislative, care au dus la întârzieri în executare de care Guvernul nu era responsabil.

2. *Reclamantul*

51. Reclamantul a susținut că el s-a plâns diferitelor autorități statale inclusiv Ministerului Finanțelor, Trezoreriei Federale, procuraturii și executorilor judecătorești despre insuficiența plăților regulate și/sau întârzierile în executarea hotărârilor judecătorești pronunțate în favoarea sa. În opinia sa, autoritățile statului ar fi trebuit să dea dovadă de diligență în acest sens, însă nu au întreprins acțiunile necesare. El a considerat că întârzierile surprinzător de mici în executarea hotărârilor din 22 mai 2007 și 21 august 2007 se pare că au fost rezultatul deciziei Curții de a comunica cererea sa Guvernului.

52. În ceea ce privește celelalte trei hotărâri judecătorești, reclamantul nu a fost de acord cu calculul întârzierilor făcut de Guvern. El a susținut că o întârziere de 31 de luni în executarea hotărârii din 17 aprilie 2003 era imputabilă diverselor autorități; titlul executoriu a hotărârii din 4 decembrie 2003 a rămas timp de 21 de luni la Departamentul Muncii și Dezvoltării Sociale din Shakhty, fără a se întreprinde vreo acțiune, înainte ca acesta să se fi adresat instanței pentru corectarea unei erori aritmetice; hotărârea din 24 martie 2006 a rămas neexecutată, deși parțial, până în august 2007. Reclamantul a conchis că el în continuare era victimă a violărilor articolului 6 al Convenției și articolului 1 al Protocolului nr. 1.

B. Aprecierea Curții

1. Admisibilitatea

53. Curtea notează că Guvernul a renunțat, în mod explicit, la obiecția sa cu privire la neepuizarea de către reclamant a căilor de recurs interne și ea nu va examina această chestiune.

54. În ceea ce privește calitatea de victimă a reclamantului, Curtea reamintește că în conformitate cu articolul 34 al Convenției, „Curtea poate fi sesizată printr-o cerere de către orice persoană fizică ... care se pretinde victimă a unei încălcări, de către una din Înaltele Părți Contractante, a drepturilor recunoscute în Convenție sau protocoalele sale. ...”.

55. Ține în primul rând de autoritățile naționale să remedieze orice pretinsă violare a Convenției. În această privință, chestiunea dacă reclamantul poate sau nu pretinde că este victimă a unei pretinse violări este relevantă la toate etapele procedurilor inițiate conform Convenției (a se vedea *Burdov*, citată mai sus, § 30).

56. Curtea reiterează că o decizie sau o măsură favorabilă reclamantului, cum ar fi executarea unei hotărâri judecătorești după o întârziere substanțială, nu este în principiu suficientă pentru a-l lipsi de statutul său de „victimă”, decât dacă autoritățile naționale au recunoscut, expres sau în substanță, violarea și au oferit o redresare pentru violarea Convenției (a se

vedea, *Petrushko v. Rusia*, nr. 36494/02, §§ 14-16, 24 februarie 2005, cu alte referințe). Redresarea oferită trebuie să fie corespunzătoare și suficientă, în caz contrar, persoana poate continua să pretindă că este victimă a încălcării (a se vedea *Scordino v. Italia (nr. 1)* [MC], nr. 36813/97, § 181, CEDO 2006-..., și *Cocchiarella v. Italia* [MC], nr. 64886/01, § 72, CEDO 2006-...).

57. Guvernul a susținut că instanțele judecătorești naționale au acordat reclamantului compensații pentru întârzierile în executarea hotărârilor pronunțate în favoarea lui prin indexarea sumelor acordate inițial, conform articolului 208 al Codului de Procedură Civilă. Reclamantul nu a contestat acest fapt, însă a susținut că el și-a păstrat statutul de victimă. Astfel, Curtea trebuie să decidă dacă indexarea sumelor poate constitui o recunoaștere a violărilor Convenției și constituie o redresare corespunzătoare și suficientă în acest sens.

58. Curtea notează, în ceea ce privește primul aspect, că hotărârile la care s-a referit Guvernul nu au recunoscut, în mod explicit, violările Convenției. Prin aceste hotărâri au fost acordate compensații în baza unui fapt obiectiv că între momentul când sumele erau datorate și momentul când acestea au fost plătite, s-a scurs o anumită perioadă de timp. Astfel, apare întrebarea dacă aceste hotărâri au recunoscut în esență preținsele violări. Totuși, Curtea nu consideră necesar de a decide asupra acestei chestiuni, având în vedere concluzia sa de mai jos privind faptul dacă redresarea oferită a fost adecvată și suficientă.

59. Cu privire la ultimul aspect, Curtea observă că articolul 208 al Codului de Procedură Civilă permite instanțelor judecătorești doar să mărească sumele acordate, potrivit coeficientului oficial al prețurilor, compensând astfel deprecierea monedei naționale. Compensațiile oferite astfel au acoperit doar pierderile legate de inflație, însă nu și alte prejudicii suportate de reclamant, fie materiale sau morale. Guvernul nu a adus niciun argument care să dovedească contrariul. Curtea a examinat deja această chestiune în alte cauze privind Rusia și a conchis că doar compensațiile pentru pierderile legate de inflație, deși accesibile și efective în drept și în practică, nu constituie o redresare adecvată și suficientă în sensul Convenției (a se vedea *Moroko v. Rusia*, nr. 20937/07, § 27, 12 iunie 2008). În ceea ce privește hotărârile anterioare ale Curții la care s-a referit Guvernul (a se vedea paragraful 48 de mai sus), Curtea subliniază că acestea reflectă circumstanțele specifice ale acelor cauze (a se vedea *Moroko*, citată mai sus, § 26) și nu trebuie interpretate ca stabilind vreun principiu general care ar contrazice această concluzie a Curții.

60. Prin urmare, Curtea conchide că reclamantului nu i s-a oferit o redresare adecvată și suficientă în ceea ce privește preținsele violări și că el mai poate pretinde că este victimă în sensul articolului 34 al Convenției. Prin urmare, obiecția Guvernului trebuie respinsă.

61. Referitor la alte argumente prezentate de către părți, Curtea notează că acestea ridică chestiuni serioase care necesită o examinare a fondului cauzei. Prin urmare, Curtea consideră că cererea nu este vădit nefondată în sensul articolului 35 § 3 al Convenției și nu este inadmisibilă în baza niciunui alt temei. Prin urmare, ea trebuie declarată admisibilă.

2. Fondul

62. Nu se contestă de către părți faptul că cele cinci hotărâri judecătorești din această cauză au fost executate în întregime, însă cu anumite întârzieri. Singura chestiune care urmează a fi decisă de către Curte este dacă aceste întârzieri au încălcat Convenția.

63. În această privință părțile nu au fost de acord cel puțin privind trei din cele cinci hotărâri judecătorești: Guvernul a considerat că întârzierile au fost până la zece luni și au fost în conformitate cu Convenția; reclamantul a considerat că întârzierile au fost mult mai lungi și, astfel, au încălcat Convenția.

64. Având în vedere aceste poziții divergente, Curtea consideră corespunzător de a reaminti și clarifica principalele principii stabilite prin jurisprudența sa care trebuie să ghideze determinarea chestiunilor relevante prin prisma Convenției.

(a) Principiile generale

65. Dreptul la o instanță protejat de articolul 6 ar fi iluzoriu dacă sistemul de drept al unui Stat Contractant ar permite ca o hotărâre judecătorească definitivă și obligatorie să rămână neexecutată în detrimentul unei părți. Executarea unei hotărâri pronunțate de orice instanță judecătorească trebuie, prin urmare, privită ca o parte integrantă a „procesului” în sensul articolului 6 (a se vedea *Hornsby v. Grecia*, 19 martie 1997, § 40, *Rapoarte ale hotărârilor și deciziilor* 1997-II).

66. Astfel, o întârziere nerezonabil de lungă în executarea unei hotărâri obligatorii poate încălca Convenția (a se vedea *Burdov v. Rusia*, nr. 59498/00, CEDO 2002-III). Rezonabilitatea unei astfel de întârzieri trebuie determinată având în vedere, în special, complexitatea procedurilor de executare, propriul comportament al reclamantului și cel al autorităților competente, precum și suma și natura compensației acordate de către instanța judecătorească (a se vedea *Raylyan v. Rusia*, nr. 22000/03, § 31, 15 februarie 2007).

67. Deși Curtea ia în considerație termenele pentru procedurile de executare stabilite în legislația națională, nerespectarea acestora nu constituie, în mod automat, o încălcare a Convenției. O anumită întârziere ar putea fi justificată în anumite circumstanțe însă nu poate fi, în niciun caz, astfel încât să afecteze esența dreptului protejat de articolul 6 § 1 (a se vedea *Burdov*, citată mai sus, § 35). Astfel, Curtea a considerat, spre exemplu, într-o cauză recentă privind Rusia, că o întârziere totală de nouă luni în care

autoritățile au executat o hotărâre nu a fost *prima facie* nerezonabilă prin prisma Convenției (a se vedea *Moroko*, citată mai sus, § 43). Totuși, o astfel de presupunere nu exclude necesitatea unei evaluări prin prisma criteriilor menționate mai sus (a se vedea paragraful 66 de mai sus) și luând în considerație alte circumstanțe relevante (a se vedea *Moroko*, citată mai sus, §§ 44-45).

68. Unei persoane care a obținut o hotărâre judecătorească împotriva statului nu ar trebui să i se ceară să inițieze proceduri separate de executare (a se vedea *Metaxas v. Grecia*, nr. 8415/02, § 19, 27 mai 2004). În astfel de cazuri, autoritatea de stat pârâtă trebuie notificată în mod corespunzător despre hotărârea judecătorească, astfel încât să poată lua toate inițiativele necesare pentru a se conforma cu aceasta sau a o transmite altei autorități de stat competente responsabile de executare. Acest lucru este îndeosebi relevant în situația când, având în vedere dificultățile și posibila suprapunere a executării și procedurilor de executare, un reclamant poate avea dubii rezonabile despre care autoritate este responsabilă de executare sau de procedurile de executare forțată a hotărârii (a se vedea *Akashev v. Rusia*, nr. 30616/05, § 21, 12 iunie 2008).

69. Părții care a câștigat procesul poate să i se ceară să îndeplinească anumiți pași procedurali pentru a recupera datoria stabilită prin hotărârea judecătorească, fie în timpul executării benevole a unei hotărâri judecătorești de către Stat sau în timpul executării forțate (*Shvedov v. Rusia*, nr. 69306/01, §§ 29–37, 20 octombrie 2005). Prin urmare, nu este nerezonabil ca autoritățile să ceară reclamantului prezentarea documentelor adiționale, cum ar fi rechizitele bancare, pentru a permite sau grăbi executarea unei hotărâri judecătorești (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Kosmidis și Kosmidou v. Grecia*, nr. 32141/04, § 24, 8 noiembrie 2007). Totuși, cerința cooperării creditorului nu trebuie să depășească ceea ce este strict necesar și, în orice caz, nu scutește autoritățile de obligația lor conform Convenției de a întreprinde acțiuni prompte din propria lor inițiativă, în baza informațiilor care le sunt disponibile, cu scopul de a-și onora obligațiile din hotărârea judecătorească împotriva Statului (a se vedea *Akashev*, citată mai sus, § 22). Astfel, Curtea consideră că sarcina de a asigura conformarea cu o hotărâre judecătorească împotriva Statului aparține în primul rând autorităților statale, începând cu data la care hotărârea devine obligatorie și executorie.

70. Complexitatea procedurii de executare naționale sau a sistemului bugetar de stat nu poate scuti Statul de obligația sa conform Convenției de a garanta tuturor dreptul la executarea în termen rezonabil a unei hotărâri judecătorești obligatorii și executorii. De asemenea, o autoritate de stat nu poate invoca lipsa fondurilor sau a altor resurse (cum ar fi spațiu locativ) drept scuză pentru a nu-și onora o datorie stabilită într-o hotărâre judecătorească (a se vedea *Burdov*, citată mai sus, § 35, și *Kukalo v. Rusia*, nr. 63995/00, § 49, 3 noiembrie 2005). Statele Contractante trebuie să-și

organizeze sistemele lor de drept astfel încât autoritățile competente să poată să-și îndeplinească obligația lor în această privință (a se vedea *mutatis mutandis* *Comingersoll S.A. v. Portugalia* [MC], nr. 35382/97, § 24, CEDO 2000-IV, și *Frydlender v. Franța* [MC], nr. 30979/96, § 45, CEDO 2000-VII).

(b) Aplicarea acestor principii în această cauză

71. Curtea va examina întârzierile în executarea celor cinci hotărâri judecătorești din această cauză în baza principiilor de mai sus.

(i) Hotărârea din 17 aprilie 2003

72. Hotărârea Judecătoriei orașului Shakhty din 17 aprilie 2003 a devenit obligatorie și executorie la 9 iulie 2003 și la acea dată autoritatea pârâtă cunoștea sau trebuia să cunoască despre obligația sa de a plăti reclamantului suma acordată. Faptul că reclamantul a prezentat un titlu executoriu doar o lună mai târziu nu afectează începutul obligației autorității de a se conforma cu hotărârea judecătorească. Într-adevăr, el nu trebuia să inițieze vreo executare sau orice alte proceduri similare (a se vedea paragraful 68 de mai sus). Astfel, începând cu acea dată autoritatea pârâtă a avut obligația de a lua toate măsurile necesare, fie de sine stătător sau în cooperare cu alte autorități responsabile federale și/sau locale, pentru a asigura că fondurile necesare erau disponibile pentru a onora datoria Statului. Se pare că, într-adevăr, autoritatea pârâtă a avut la dispoziția sa toate datele necesare, cum ar fi adresa reclamantului și rechizitele bancare, pentru a efectua plata în orice moment.

73. Prin urmare, timpul luat de către autorități pentru a se conforma cu o hotărâre judecătorească trebuie calculat din momentul în care ea a devenit irevocabilă și executorie, adică la 9 iulie 2003, până la momentul când suma acordată prin hotărâre a fost plătită reclamantului, adică la 19 august 2005. Astfel, timpul luat pentru a se conforma cu hotărârea judecătorească din 17 aprilie 2003 a fost de doi ani și o lună.

74. O întârziere atât de lungă în plata unei sume acordate printr-o hotărâre judecătorească este evident incompatibilă cu cerințele Convenției descrise mai sus și Curtea nu găsește nicio circumstanță s-o justifice.

75. În special, se notează că executarea nu a fost complexă: hotărârea judecătorească cerea plata unei sume de bani. Reclamantul nu a creat niciun obstacol pentru executare. El nici nu poate fi acuzat pentru încercarea sa de a obține ajutor de la executorii judecătorești și Trezoreria Federală după ce a așteptat în van timp de mai mult de nouă luni pentru ca pârâtul să se conformeze benevol cu hotărârea judecătorească. Pe de altă parte, Curtea notează că titlul executoriu s-a aflat perioade îndelungate, fără niciun rezultat, la diferite autorități, în special, nouă luni la Departamentul pârât, patru luni la executorii judecătorești și unsprezece luni la Trezoreria Federală. Curtea nu găsește nicio justificare pentru această inacțiune.

Complexitatea sistemului bugetar care are mai multe nivele la care s-a referit Guvernul nu poate justifica lipsa coordonării corespunzătoare între autorități și inacțiunile acestora în perioadele menționate mai sus.

76. Elementele de mai sus sunt suficiente pentru Curte să conchidă că Statul nu a executat hotărârea judecătorească din 17 aprilie 2003 într-un termen rezonabil.

(ii) Hotărârea judecătorească din 4 decembrie 2003

77. Hotărârea judecătorească din 4 decembrie 2003 a devenit definitivă la 15 decembrie 2003 și a fost executată la 18 octombrie 2006. Timpul luat de către autorități pentru a se conforma cu hotărârea judecătorească a fost de doi ani și zece luni. Este adevărat, după cum a punctat Guvernul, că instanța a modificat această hotărâre de două ori. Prima rectificare a fost făcută la 14 noiembrie 2005 la cererea autorității pârâte de a reduce suma inițială cu RUB 155 (EUR 4). Totuși, necesitatea unei astfel de rectificări poate explica doar o parte foarte mică din perioada totală a întârzierii. Totuși, Guvernul nu a oferit nicio explicație pentru perioada de aproape doi ani care s-a scurs între 15 decembrie 2003 și 14 noiembrie 2005. El nici nu a informat Curtea despre vreo măsură luată de către autoritatea pârâtă pentru a executa hotărârea judecătorească în timpul acelei perioade. Chiar dacă presupunem că autoritatea a acționat cu mai multă diligență la o etapă mai târzie, o întârziere atât de lungă este suficientă pentru Curte de a constata o violare a dreptului la executarea acestei hotărâri judecătorești într-un termen rezonabil.

(iii) Hotărârea judecătorească din 24 martie 2006

78. Curtea constată în afara oricărui dubiu că hotărârea judecătorească din 24 martie 2006, care a devenit obligatorie la 22 mai 2006, a fost executată la 2 noiembrie 2006, însă doar parțial. Părțile au mai fost de acord că executarea deplină a hotărârii a avut loc la 17 august 2007.

79. Deși notează că autoritățile au acționat cu o diligență relativă plătind cea mai mare parte din sumele bănești în termen de șase luni, Curtea consideră că articolul 6 impune o obligație de a se conforma cu o hotărâre judecătorească obligatorie și executorie pe deplin. Astfel, Curtea va evalua rezonabilitatea întregii perioade până la executarea deplină. Timpul luat de către autorități pentru a se conforma cu hotărârea judecătorească în întregime a fost de un an și aproape trei luni.

80. După cum rezultă în special din observațiile Guvernului și scrisoarea vice procurorului din Shakhty din 29 aprilie 2007 prezentată de reclamant, executarea deplină a hotărârii judecătorești nu a fost posibilă din cauza lipsei regulilor sau procedurilor corespunzătoare la nivel federal. Într-adevăr, măririle decise de către instanța judecătorească din Shakhty nu au fost plătite reclamantului până la adoptarea unei proceduri specifice în această privință de către Ministerul Finanțelor (a se vedea paragraful 19).

81. Totuși, Curtea nu a găsit în observațiile Guvernului niciun motiv care ar justifica o întârziere de mai mult de un an în adoptarea de către Ministerul Finanțelor a noii proceduri. Curtea nu poate atribui întârzierea nici dificultăților obiective la care s-a referit Guvernul: chestiunea era numai sub controlul Guvernului. În orice caz, lipsa regulilor sau procedurilor generale la nivel federal nu poate *per se* să justifice o întârziere atât de lungă în executarea unei hotărâri judecătorești obligatorii și executorii. În opinia Curții, dreptul la o instanță nu ar fi efectiv dacă executarea unei hotărâri judecătorești obligatorii și executorii într-o anumită cauză ar fi condiționată de adoptarea de către administrație a procedurilor sau regulilor generale în domeniul respectiv.

82. *In fine* în ceea ce privește natura sumei acordate, Guvernul a susținut că beneficiile în cauză nu sunt unicul venit al reclamantului, fiind astfel de o importanță mai mică. Curtea nu poate fi de acord cu acest argument având în vedere că cel puțin unele din aceste sume bănești erau sume substanțiale pentru compensarea prejudiciului adus sănătății suferit de către reclamant la locul dezastrului nuclear de la Chernobyl, care i-a cauzat invaliditate permanentă. În opinia Curții, astfel de sume bănești prin natura lor nu pot fi deloc calificate ca fiind mici sau nesemnificative.

83. Având în vedere aceste circumstanțe, Curtea conchide că omisiunea autorităților timp de un an și aproape trei luni de a se conforma pe deplin cu hotărârea judecătorească din 24 martie 2006, de asemenea, a încălcat dreptul reclamantului la o instanță.

(iv) Hotărârile judecătorești din 22 mai 2007 și 21 august 2007

84. Curtea notează că hotărârile Judecătoriei orașului Shakhty din 22 mai 2007 și 21 august 2007 au devenit definitive la 4 iunie 2007 și, respectiv, la 3 septembrie 2007; ele au fost executate la 5 decembrie 2007 și, respectiv, la 3 decembrie 2007. Timpul luat de autorități pentru a executa hotărârile judecătorești a fost de șase luni și, respectiv, de trei luni.

85. Reclamantul s-a referit la anumite dificultăți inițiale în obținerea executării primei hotărâri, care au fost soluționate rapid după comunicarea acestei cereri de către Curte Guvernului. Cu toate acestea, Curtea este satisfăcută că perioadele de 6 și, respectiv, 3 luni luate de către autorități pentru a executa aceste hotărâri judecătorești nu par în sine nerezonabile; mai mult decât atât, Curtea nu găsește vreo circumstanță specială care să dovedească că aceste întârzieri au afectat esența dreptului reclamantului la o instanță.

(v) Concluzii

86. Având în vedere cele de mai sus, Curtea conchide că prin întârzierea executării hotărârilor Judecătoriei orașului Shakhty din 17 aprilie 2003, 4 decembrie 2003 și 24 martie 2006, autoritățile nu au respectat dreptul

reclamantului la o instanță. Prin urmare, a avut loc o violare a articolului 6 al Convenției.

87. Dat fiind faptul că hotărârile judecătorești obligatorii și executorii au creat un drept cert de a plăti sume bănești în favoarea reclamantului, care trebuie considerat drept „bun” în sensul articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție (a se vedea *Vasilopoulou v. Grecia*, nr. 47541/99, § 22, 21 martie 2002), omisiunea prelungită a autorităților de a se conforma cu aceste hotărâri judecătorești a constituit, de asemenea, o încălcare a dreptului reclamantului la protecția proprietății (a se vedea *Burdov*, citată mai sus, § 41). Prin urmare, a avut loc și o violare a articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție.

88. Luând în considerație constatările sale din paragrafele 84-85 de mai sus, Curtea conchide că nu a avut loc o violare a articolului 6 și a articolului 1 al Protocolului nr. 1 în ceea ce privește executarea hotărârilor judecătorești din 22 mai 2007 și 21 august 2007.

II. EXISTENȚA CĂILOR DE RECURS INTERNE EFECTIVE DUPĂ CUM O CERE ARTICOLUL 13 AL CONVENȚIEI

89. Reclamantul nu a pretins lipsa căilor de recurs interne efective în privința pretenției sale cu privire la neexecutarea prelungită de către autorități a hotărârilor judecătorești naționale pronunțate în favoarea sa. Totuși, Curtea a observat că pretinsa ineficiență a căilor de recurs interne a fost invocată de multe ori în fața Curții în cauzele privind neexecutarea sau executarea întârziată a hotărârilor judecătorești naționale. Prin urmare, ea a decis din proprie inițiativă să examinează în această cauză această chestiune prin prisma articolului 13 și a cerut părților să prezinte observații. Articolul 13 al Convenției prevede următoarele:

„Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale”.

A. Argumentele părților

90. Reclamantul nu a prezentat niciun argument specific privind existența căilor de recurs interne și eficiența acestora. În observațiile sale anterioare el a menționat că el și-a prezentat plângerile diverselor autorități, inclusiv Ministerului Finanțelor, Trezoreriei Federale, procuraturii și executorilor judecătorești, însă fără succes.

91. Guvernul a susținut că existau câteva căi de recurs interne eficiente împotriva neexecutării, pe care reclamantul nu le-a încercat în această cauză. În primul rând, Constituția garantează oricărei persoane protecție

legală și dreptul de a contesta în instanțele judecătorești acțiunile sau inacțiunile autorităților de stat. Legea nr. 4866-1 din 27 aprilie 1993 și Capitolul 25 al Codului de Procedură Civilă permite ca astfel de acțiuni sau inacțiuni să fie condamnate de către instanțele judecătorești, deschizând astfel calea pentru a cere prejudicii și a iniția proceduri penale, în temeiul articolului 315 al Codului Penal, împotriva celor responsabili de întârzierile în executare. A fost prezentat un exemplu de practică judiciară: printr-o hotărâre din 13 iulie 2007 Judecătoria de circumscripție Leninskiy din Cheboksary, Republica Chuvashiya a constatat că inacțiunea departamentului regional al trezoreriei a fost ilegală și a dispus plata sumei restante în baza hotărârii judecătorești în termen de o zi lucrătoare.

92. În al doilea rând, Guvernul a susținut că Capitolul 59 al Codului Civil prevedea temeiuri pentru a cere prejudicii materiale și morale pentru întârzieri în executare și că acest recurs și-a dovedit eficiența în practică. Au fost prezentate sau s-a făcut referire la patru exemple de practică judiciară prin care s-au acordat compensații pentru prejudiciul moral (hotărârea din 23 octombrie 2006 în cauza *Khakimovy* a Judecătoriei de circumscripție Novo-Savinovskiy din Kazan, Republica Tatarstan; hotărâri pronunțate la date nespecificate în cauzele *Akuginova* și *Alții* de Judecătoria orașului Elista, Republica Kalmykiya; hotărârea din 3 august 2004 în cauza *Butko* a Judecătoriei de circumscripție Kirovskiy din Astrakhan; hotărârea din 28 martie 2008 în cauza *Shubin* a Judecătoriei orașului Beloretsk, Republica Bashkortostan).

93. În al treilea rând, Guvernul a făcut referire la articolul 208 al Codului de Procedură Civilă și la articolul 395 al Codului Civil, ca prevăzând temeiuri pentru compensarea prejudiciului material. Primul permite indexarea sumelor acordate prin hotărâri judecătorești, iar aplicarea lui nu este condiționată de stabilirea vinovăției pentru întârziere; au fost oferite câteva exemple ale aplicării cu succes a acestuia. Ultimul permite solicitarea dobânzii de întârziere și a altor compensații pentru prejudiciul material adițional, care rezultă din executarea întârziată; au fost prezentate două hotărâri ale Curții Supreme de Justiție, în care a fost aplicată această prevedere în 2002 și 2006 în cauze privind neexecutarea.

94. *In fine* Guvernul a susținut că Curtea Supremă de Justiție a pregătit un proiect de lege constituțională care să introducă un recurs național împotriva duratei excesive a procedurilor judecătorești și a executării întârziate a hotărârilor judecătorești și că acesta va fi examinat în scurt timp de Guvern.

95. Guvernul a conchis că legislația rusă prevede diferite recursuri care trebuie examinate ca un tot întreg; ele au fost formulate în mod clar și aplicate în practică așa cum o cere articolul 13.

B. Aprecierea Curții

1. Principii generale

96. Curtea reamintește că articolul 13 reprezintă expresia directă a obligației statelor care reiese din articolul 1 al Convenției, de a proteja drepturile omului în primul rând în cadrul propriilor lor sisteme de drept. Prin urmare, el cere ca statele să ofere un recurs intern care să soluționeze esența unei „pretenții serioase și legitime” conform Convenției și să acorde o redresare adecvată (a se vedea *Kudla v. Polonia* [MC], nr. 30210/96, § 152, CEDO 2000-XI).

97. Întinderea obligațiilor Statelor Contractante care reies din articolul 13 variază în funcție de natura pretenției reclamantului; „eficiența” unui „recurs” în sensul articolului 13 nu depinde de certitudinea unui rezultat favorabil pentru reclamant. În același timp, recursul cerut de articolul 13 trebuie să fie „efectiv” atât în practică cât și în lege, fie în sensul de a preveni o pretinsă violare sau continuarea acesteia, fie de a oferi o redresare adecvată pentru orice violare care a avut loc deja. Chiar dacă un singur recurs nu satisface în sine pe deplin cerințele articolului 13, totalitatea remediilor prevăzute de legislația națională poate să o facă (a se vedea *Kudla*, citată mai sus, §§ 157-158, și *Wasserman v. Rusia* (nr. 2), nr. 21071/05, § 45, 10 aprilie 2008).

98. Mai ales în cauzele privind durata procedurilor un recurs creat pentru a grăbi procedurile, cu scopul de a preveni ca acestea să devină excesiv de lungi, este cea mai eficientă soluție (a se vedea *Scordino v. Italia* (nr. 1) [MC], nr. 36813/97, § 183, CEDO 2006-...). La fel, în cauzele privind neexecutarea hotărârilor judecătorești, orice mijloace naționale de a preveni o violare prin asigurarea executării la timp, sunt, în principiu, de cea mai mare valoare. Totuși, atunci când o hotărâre judecătorească este pronunțată împotriva statului și în favoarea unei persoane, ultima nu trebuie, în principiu, să fie obligată să folosească astfel de mijloace (a se vedea *mutatis mutandis*, *Metaxas*, citată mai sus, § 19): sarcina de a se conforma unei astfel de hotărâri judecătorești revine în primul rând autorităților de stat, care trebuie să folosească toate mijloacele disponibile în sistemul de drept național pentru a grăbi executarea, prevenind astfel violări ale Convenției (a se vedea *mutatis mutandis*, *Akashev*, citată mai sus, §§ 21-22).

99. Statele pot, de asemenea, alege să introducă doar un recurs compensatoriu, fără ca acel recurs să fie considerat inefficient. Atunci când un astfel de recurs compensatoriu este disponibil în sistemul de drept național, Curtea trebuie să acorde statului o marjă de apreciere mai largă, pentru a-i permite să organizeze recursul dat într-un mod compatibil cu propriile lui sisteme de drept și tradiții și conform nivelului de viață în statul respectiv. Cu toate acestea, Curții i se cere să verifice dacă modul în care legislația națională este interpretată și aplicată produce consecințe care sunt conforme cu principiile din Convenție, așa cum acestea sunt interpretate în jurisprudența Curții (a se vedea *Scordino*, citată mai sus, §§ 187-191). Curtea a stabilit criterii pentru verificarea eficienței unui recurs

compensatoriu privind procedurile judiciare cu o durată excesivă. Aceste criterii, care pot fi, de asemenea, aplicate în cauzele privind neexecutarea (a se vedea *Wasserman*, citată mai sus, §§ 49 și 51) sunt următoarele:

- o acțiune privind compensarea trebuie examinată într-un termen rezonabil (a se vedea *Scordino*, citată mai sus, § 195 *in fine*);
- compensațiile trebuie plătite prompt și, în general, nu mai târziu de 6 luni de la data la care hotărârea privind acordarea compensației devine executorie (*ibid.*, § 198);
- regulile de procedură cu privire la acțiunea privind compensarea trebuie să fie conforme principiului echității garantat de articolul 6 al Convenției (*ibid.*, § 200);
- regulile cu privire la costurile judiciare nu trebuie să pună o sarcină excesivă asupra reclamanților atunci când acțiunile lor sunt justificate (*ibid.*, § 201);
- nivelul compensațiilor nu trebuie să fie nerezonabil în comparație cu sumele acordate de Curte în cauze similare (*ibid.*, §§ 202-206 și 213).

100. În ceea ce privește ultimul criteriu, Curtea a indicat că în privința prejudiciului material instanțele judecătorești naționale sunt în mod clar într-o poziție mai bună să determine existența și cuantumul. Totuși, situația este diferită în privința prejudiciului moral. Există o prezumție puternică, însă care poate fi combătută, că procedurile excesiv de lungi vor cauza prejudicii morale (a se vedea *Scordino*, citată mai sus, §§ 203-204, și *Wasserman*, citată mai sus, § 50). Curtea consideră că această prezumție este deosebit de puternică în privința întârzierii excesive în executarea de către Stat a unei hotărâri judecătorești pronunțate împotriva acestuia, având în vedere frustrarea inevitabilă cauzată de desconsiderarea de către Stat a obligației sale de a-și onora datoria și de faptul că reclamantul a trecut deja prin procedurile judecătorești și a obținut succes.

2. Aplicarea acestor principii în această cauză

(a) Recursurile preventive

101. Curtea reamintește că ea a constatat deja în câteva cauze că în sistemul de drept rus nu exista un recurs preventiv care ar fi putut grăbi executarea unei hotărâri judecătorești pronunțate împotriva unei autorități de stat (a se vedea *Lositskiy v. Rusia*, nr. 24395/02, §§ 29-31, 14 decembrie 2006, și *Isakov v. Rusia*, nr. 20745/04, §§ 21-22, 19 iunie 2008). Ea a constatat în special că executorii judecătorești nu aveau competența de a obliga Statul să plătească datoria din hotărârea judecătorească.

102. Incapacitatea executorilor judecătorești de a influența în vreun fel executarea hotărârilor judecătorești în favoarea reclamantului, care l-au pus în imposibilitatea de a obține o redresare, a fost dovedită și în această cauză. În aprilie și iunie 2004 procedurile de executare au fost inițiate de executorii judecătorești în privința hotărârilor din 14 aprilie și 4 decembrie 2003. În

îulie 2004 ele au fost încetate fără vreun rezultat. Departamentul regional Rostov al Ministerului Justiției l-a informat pe reclamant printr-o scrisoare din 12 iulie 2004 că executorii judecătorești nu aveau competența să pună sechestru pe fondurile din contul bancar principal (*лицевой счет*) al autorității debitoare, în timp ce contul de decontare (*расчетный счет*) pe fondurile căruia executorii judecătorești puteau pune sechestru, nu conțineau nimic.

103. Guvernul a mai considerat că un alt recurs, prevăzut de Capitolul 25 al Codului de Procedură Civilă, putea produce un efect preventiv. Curtea a dat o apreciere deja eficienței acestuia și a conchis că un recurs judiciar împotriva inacțiunii autorității debitoare ar fi avut ca rezultat o hotărâre judecătorească declarativă care ar reitera ceea ce era deja evident din prima hotărâre, și anume că statul trebuia să-și onoreze o datorie (a se vedea *Moroko*, citată mai sus, § 25). În ceea ce privește capacitatea instanțelor judecătorești de a dispune remedierea în temeiul articolului 258 al Codului de Procedură Civilă, această nouă hotărâre nu ar aduce reclamantul mai aproape de scopul său dorit, adică plata efectivă a sumei acordate prin hotărârea judecătorească (a se vedea *Jasiūnienė v. Lituania* (dec.), nr. 41510/98, 24 octombrie 2000, și *Plotnikovy v. Rusia*, nr. 43883/02, § 16, 24 februarie 2005). Este sugestiv faptul că în singurul exemplu de aplicare a acestei prevederi prezentat Curții (a se vedea paragraful 91 de mai sus), Guvernul nu a specificat dacă autoritatea pârâtă s-a conformat în mod efectiv hotărârii instanței naționale de a plăti suma acordată prin hotărârea judecătorească în termen de o zi lucrătoare. Prin urmare, Curtea consideră că acest recurs nu permite prevenirea efectivă a unei violări privind neexecutarea unei hotărâri judecătorești împotriva statului.

104. În ceea ce privește articolul 315 al Codului Penal, menționat de Guvern și numeroasele sancțiuni pe care acesta le prevede, Curtea nu exclude că o astfel de măsură de constrângere ar putea contribui la schimbarea atitudinii celor care în mod inacceptabil întârzie executarea hotărârilor judecătorești. Totuși, Curtea nu a văzut vreo probă privind eficiența acestei norme în practică. Dimpotrivă, această prevedere nu a fost folosită în pofida plângerilor repetate ale reclamantului la autoritățile competente, inclusiv la procurori (a se vedea paragraful 80 de mai sus). În aceste circumstanțe, Curtea nu poate considera că această prevedere ar fi efectivă atât în teorie cât și în practică, așa cum o cere articolul 13 al Convenției.

(b) Recursurile compensatorii

(i) Prejudiciul material

105. Curtea a mai examinat de câteva ori chestiunea eficienței anumitor recursuri compensatorii la care s-a referit Guvernul.

106. În ceea ce privește compensarea prejudiciului material pentru întârzieri în executare, Guvernul s-a referit la posibilitățile oferite de articolul 395 al Codului Civil și articolul 208 al Codului de Procedură Civilă. În privința primului, Curții i-au fost prezentate puține probe care să dovedească eficiența acestui recurs. Cele două hotărâri judecătorești citate de Guvern sunt departe de a dovedi existența unei practici judiciare larg răspândite și uniforme în acest sens. Dimpotrivă, în una din cele două cauze menționate instanțele judecătorești inferioare au respins de trei ori pretenția de compensare depusă conform articolului 395, pe motiv că creditorul nu a dovedit că instituția debitoare a folosit suma neplătită pentru ea însăși și, astfel, era responsabilă conform acelei prevederi. În legătură cu aceasta, Curtea face referire la constatarea sa că un recurs folosirea căruia este condiționată de vinovăția debitorului nu este eficient în cauzele privind neexecutarea hotărârilor judecătorești de către stat (a se vedea *Moroko*, citată mai sus, § 29, și paragrafele 111-113 de mai jos).

107. Situația este diferită în ceea ce privește recursul prevăzut de articolul 208 al Codului de Procedură Civilă, care permite indexarea sumelor. Curtea notează că persoanelor, aflate într-o situație asemănătoare cu cea a reclamantului, li s-au acordat în mod frecvent compensații pentru pierderile legate de inflație în baza articolului 208 al Codului de Procedură Civilă. De o importanță deosebită este faptul subliniat de Guvern și ilustrat prin exemple concrete că această compensație era calculată și acordată într-o procedură specială, fără a cere ca vinovăția sau acțiunile ilegale ale autorităților să fie dovedite de reclamant. În continuare, Curtea mai notează că această compensație se calculează în baza unui coeficient oficial obiectiv al prețurilor de vânzare cu amănuntul, care de fapt reflectă deprecierea monedei naționale (a se compara cu *Akkuş v. Turcia*, 9 iulie 1997, §§ 30-31, *Rapoarte* 1997-IV, și *Aka v. Turcia*, 23 septembrie 1998, §§ 48-51, *Rapoarte* 1998-VI). Prin urmare, acest recurs poate compensa în mod adecvat pierderile legate de inflație. Faptul că reclamantului i-au fost acordate astfel de compensații de mai multe ori, de asemenea, este de natură să confirme că prevederea este aplicată de instanțele judecătorești în cauzele privind neexecutarea.

108. Pe de altă parte, plata unor astfel de compensații a fost întârziată în această cauză, subminând grav eficiența acestui recurs în practică. Curtea acceptă că autoritățile au nevoie de timp pentru a efectua plata. Totuși, ea reamintește că, în general, perioada nu ar trebui să depășească 6 luni de la data la care hotărârea privind acordarea compensației devine executorie (a se vedea *Scordino*, citată mai sus, § 198). Având în vedere toate materialele de care dispune, Curtea nu este convinsă că această cerință este în mod sistematic satisfăcută în privința plății compensațiilor acordate de instanțele judecătorești naționale conform articolului 208 al Codului de Procedură Civilă. Totuși, chiar dacă presupunem că cerința de a plăti rapid o astfel de compensație este îndeplinită, doar acest recurs nu ar oferi o redresare

suficientă, deoarece el poate compensa doar prejudiciul care rezultă din deprecierea monetară (a se vedea § 59 de mai sus).

(ii) *Prejudiciul moral*

109. În continuare, Curtea trebuie să examineze dacă Capitolul 59 al Codului Civil, la care a făcut referire Guvernul, constituie un recurs efectiv pentru compensarea prejudiciului moral în cazul neexecutării unei hotărâri judecătorești. Curtea reamintește că ea a evaluat deja eficiența acestui recurs în câteva cauze recente, atât în contextul articolului 35 § 1 cât și al articolului 13 al Convenției.

110. Curtea a constatat că, deși posibilitatea unei astfel de compensații nu era totalmente exclusă, acest recurs nu a oferit șanse rezonabile de succes, fiind, în special, condiționat de stabilirea vinovăției autorităților (a se vedea *Moroko*, citată mai sus, §§ 28-29). În această cauză Guvernul nu a contestat că compensația conform Capitolului 59 era supusă acestei condiții, spre deosebire de indexarea conform articolului 208 al Codului de procedură civilă (a se vedea § 107 de mai sus).

111. În această privință, Curtea face referire la o prezumție foarte puternică, care totuși poate fi combătută, că întârzierea excesivă în executarea unei hotărâri judecătorești obligatorii și executorii va cauza prejudicii morale (a se vedea § 100 de mai sus). Faptul că compensarea prejudiciului moral în cauzele de neexecutare este condiționată de vinovăția autorității pârâte este dificil de a fi conciliat cu această prezumție. Într-adevăr, întârzierile în executare constatate de Curte nu se datorează în mod necesar omisiunilor autorității pârâte într-o anumită cauză, însă poate fi atribuită mecanismelor deficiente la nivel federal și/sau local și, nu în ultimul rând, complexității excesive și formalității procedurilor bugetare și financiare, care întârzie în mod considerabil transferurile de fonduri între autoritățile responsabile și plata lor ulterioară beneficiarilor finali.

112. Curtea notează că Codul Civil enumeră un număr foarte limitat de situații în care prejudiciul moral poate fi recuperat indiferent de vinovăția pârâtului (în special articolele 1070 § 1 și 1100). Atât procedurile excesiv de lungi cât și întârzierile în executarea hotărârilor judecătorești nu apar în această listă. Suplimentar, Codul prevede ca prejudiciul cauzat prin administrarea justiției să fie compensat dacă vinovăția judecătorului este stabilită printr-o sentință de condamnare irevocabilă (articolul 1070 § 2).

113. În acest context, Curtea Constituțională a constatat în 2001 că dreptul constituțional la compensarea de către stat a prejudiciului cauzat prin acțiuni procedurale, inclusiv procedurile excesiv de lungi, nu ar trebui să fie legat de vinovăția personală a unui judecător. Făcând referire, *inter alia*, la articolul 6 al Convenției, Curtea Constituțională a dispus ca Parlamentul să elaboreze cadrul normativ privind temeiurile și procedura pentru astfel de compensații. Totuși, Curtea notează că nu a fost încă adoptată vreo lege în această privință.

114. Cu toate acestea, Guvernul a susținut că Capitolul 59 a fost aplicat în practică cu succes, citând patru exemple specifice din practica judiciară națională. Curtea notează că aceleași exemple au fost citate de Guvern în alte cauze similare și își confirmă opinia că acestea par a fi mai degrabă cazuri excepționale și izolate decât probe ale unei practici judiciare bine stabilite și uniforme. Prin urmare, ele nu pot schimba concluzia anterioară a Curții că recursul în cauză nu este efectiv în teorie și practică.

115. Mai mult decât atât, Curtea notează că chiar și în astfel de cauze excepționale de aplicare a Capitolului 59, nivelul compensațiilor acordate pentru prejudiciul moral a fost uneori nerezonabil de mic comparativ cu sumele acordate de Curte în cazuri similare de neexecutare. Spre exemplu, în cauza *Butko*, citată de Guvern, reclamantul a primit RUB 2,000 (EUR 55) cu titlu de prejudiciu moral (hotărâre din 3 august 2004). Aceeași sumă a fost acordată cu acest titlu lui V. Mukhlynova în cauza *Akuginova și Alții*, la fel menționată de Guvern (hotărâre din 22 ianuarie 2006). Curtea mai reamintește că ea a constatat în alte două cauze că sumele acordate reclamantilor cu titlu de prejudiciu moral cauzat prin întârzierile în executarea hotărârilor judecătorești au fost vădit nerezonabile prin prisma jurisprudenței Curții (a se vedea *Wasserman*, citată mai sus, § 56, și *Gayvoronskiy v. Rusia*, nr. 13519/02, § 39, 25 martie 2008). Pe lângă aceasta, în prima cauză au fost acordate compensații în proceduri excesiv de lungi, iar în a doua cauză compensația a fost plătită cu o întârziere considerabilă.

116. Având în vedere deficiențele menționate mai sus, Curtea consideră că recursul prevăzut de Capitolul 59 al Codului Civil nu poate fi considerat eficient în teorie și în practică, așa cum o cere articolul 13 al Convenției.

(c) Concluzie

117. Curtea conchide că nu a existat un recurs intern efectiv, fie preventiv fie compensatoriu, care să permită o redresare adecvată și suficientă pentru violarea Convenției pe motiv de neexecutare prelungită a hotărârilor judecătorești pronunțate împotriva statului sau a entităților acestuia. Prin urmare, a avut loc o violare a articolului 13 al Convenției.

III. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 14 AL CONVENȚIEI

118. Invocând articolul 14 al Convenției, reclamantul s-a plâns de discriminare din cauza pretinsei omisiuni a autorităților de a aplica Legea privind Asigurarea Socială Obligatorie, din 1998 (No. 125-Φ3) față de lichidatorii dezastrului de la Chernobyl la fel ca și față de alte grupuri profesionale. În special, el a susținut că nu a primit dobânda de întârziere prevăzută de această Lege. Guvernul a susținut că această chestiune se

referea la aplicarea legislației naționale și că ținea doar de competența instanțelor judecătorești naționale.

119. Curtea notează că hotărârea din 4 decembrie 2003 a Judecătoriei orașului Shakhty a satisfăcut pretenția reclamantului în temeiul legii menționate mai sus (a se vedea paragraful 14 de mai sus). În orice caz, pretenția reclamantului privind pretinsa discriminare ar fi trebuit prezentată mai întâi instanțelor judecătorești naționale, după cum prevede articolul 35 § 1 al Convenției. Reclamantul nu a dovedit că el a epuizat căile de recurs interne în această privință și nici nu și-a argumentat pretenția în fața Curții. Prin urmare, Curtea constată că nu există o aparență a unei violări a articolului 14 și respinge această pretenție.

IV. PRETINSA ÎNTÂRZIERE ÎN PLATA SATISFACȚIEI ECHITABILE DATORATE CONFORM HOTĂRÂRII CURȚII DIN 7 MAI 2002

120. Reclamantul s-a mai plâns de omisiunea autorităților de a-i plăti întreaga sumă a satisfacției echitabile acordate prin hotărârea Curții din 7 mai 2002. Potrivit calculelor sale, suma de EUR 3,000, care i-a fost acordată, era echivalentul la acea dată a sumei de RUB 94,981.50, în timp ce el a primit doar RUB 92,724.60. Prin urmare, el a pretins diferența de RUB 2,256.90.

121. Curtea reiterează că conform articolului 46 § 2 al Convenției, supravegherea executării hotărârilor sale este pusă în sarcina Comitetului de Miniștri (a se vedea paragrafele 10-11 de mai sus). Curtea nu are competența de a examina această pretenție, care trebuia prezentată Comitetului de Miniștri (a se vedea *Haase și alții v. Germania* (dec.), nr. 34499/04, 7 februarie 2008).

V. APLICAREA ARTICOLULUI 46 AL CONVENȚIEI

122. În primul rând, Curtea notează că neexecutarea sau executarea întârziată a hotărârilor judecătorești constituie o problemă repetitivă în Rusia, care a dus la numeroase violări ale Convenției. De la prima astfel de constatare în cauza *Burdov* în 2002, Curtea a constatat deja astfel de violări în mai mult de 200 de hotărâri. Prin urmare, Curtea consideră că este adecvat și la timp să examineze conform articolului 46 al Convenției această a doua cauză prezentată de același reclamant. Această normă prevede următoarele:

„Articolul 46. Forța obligatorie și executarea hotărârilor

1. Înaltele Părți Contractante se angajează să se conformeze hotărârilor definitive ale Curții în litigiile în care ele sunt părți.

2. Hotărârea definitivă a Curții este transmisă Comitetului Miniștrilor care supraveghează executarea ei.”

A. Argumentele părților

123. Reclamantul a susținut că omisiunea repetată a autorităților ruse de a executa hotărârile judecătorești naționale pronunțate împotriva lor constituia o problemă sistemică, după cum o demonstau hotărârile repetitive de neexecutare în cazul său.

124. Guvernul a susținut că nu a existat o astfel de problemă în ceea ce privește executarea hotărârilor judecătorești sau căile de recurs interne. El a susținut că Curtea Constituțională nu a contestat existența unei proceduri speciale pentru executarea hotărârilor judecătorești pronunțate împotriva Statului (hotărâre din 14 iulie 2005). Existau și alte reguli speciale privind plata beneficiilor pentru victimele dezastrului de la Chernobyl. În 2007 au fost făcute alocații bugetare suplimentare considerabile pentru plata datoriilor restante conform hotărârilor judecătorești naționale și necesitățile curente în astfel de fonduri au fost reflectate în bugetul pe anul 2007. Guvernul a conchis că existau mecanisme clare pentru executarea unor astfel de hotărâri, în special în ceea ce privește victimele dezastrului de la Chernobyl. Complexitatea unor astfel de mecanisme se datora structurii în mai multe nivele a sistemului bugetar și necesității de coordonare între autoritățile federale și locale. Suplimentar, Guvernul a prezentat niște informații statistice despre executarea hotărârilor judecătorești prezentate de ministerele federale și de executorii judecătorești.

B. Aprecierea Curții

1. Principii generale

125. Curtea reiterează că articolul 46 al Convenției, așa cum este interpretat în lumina articolului 1, impune Statului pârât o obligație juridică de a implementa, sub supravegherea Comitetului de Miniștri, măsuri generale și/sau individuale corespunzătoare pentru a asigura dreptul reclamantului pe care Curtea l-a constatat ca fiind încălcat. Astfel de măsuri trebuie, de asemenea, luate în privința altor persoane aflate în situația reclamantului, mai ales prin soluționarea problemelor care au dus la constatările Curții (a se vedea *Scozzari și Giunta v. Italia* [MC], nr. 39221/98 și 41963/98, § 249, CEDO 2000-VIII; *Christine Goodwin v. Marea Britanie* [MC], nr. 28957/95, § 120, CEDO 2002-VI; *Lukenda v. Slovenia*, nr. 23032/02, § 94, CEDO 2005-X; și *S. și Marper v. Marea Britanie* [MC], nr. 30562/04 și 30566/04, § 134, CEDO 2008- ...). Această obligație a fost subliniată, în mod constant, de către Comitetul de Miniștri în

timpul supravegherii executării hotărârilor Curții (a se vedea, printre multe altele, Rezoluțiile Provizorii DH(97)336 în cauzele cu privire la durata proceselor judecătorești în Italia; DH(99)434 în cauzele cu privire la acțiunile forțelor de securitate în Turcia; și ResDH(2001)65 în cauza *Scozzari și Giunta v. Italia*; ResDH(2006)1 în cauzele *Ryabykh și Volkova*).

126. Pentru a facilita implementarea efectivă a hotărârilor sale, Curtea poate adopta procedura cu privire la o hotărâre pilot care îi permite să identifice, în mod clar, într-o hotărâre existența problemelor structurale care duc la violări și să indice măsuri sau acțiuni concrete care să fie luate de către Statul pârât pentru remedierea acestora (a se vedea *Broniowski v. Polonia* [MC], nr. 31443/96, §§ 189-194 și dispozitivul hotărârii, CEDO 2004-V, și *Hutten-Czapska v. Polonia* [MC] nr. 35014/97, CEDO 2006-... §§ 231-239 și dispozitivul hotărârii). Totuși, această abordare cu privire la pronunțarea unei hotărâri este urmată de acordarea respectului corespunzător funcțiilor respective ale organelor instituite prin Convenție: ține de competența Comitetului de Miniștri să evalueze implementarea măsurilor individuale și generale în conformitate cu articolul 46 § 2 al Convenției (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Broniowski v. Polonia* (reglementare amiabilă) [MC], nr. 31443/96, § 42, CEDO 2005-IX, și *Hutten-Czapska v. Polonia* (reglementare amiabilă) [MC], nr. 35014/97, § 42, 28 aprilie 2008).

127. Un alt scop important al procedurii cu privire la o hotărâre pilot este de a convinge Statul pârât să soluționeze un număr mare de cauze individuale care rezultă din aceeași problemă structurală la nivel național, implementând, astfel, principiul subsidiarității care stă la baza sistemului instituit prin Convenție. Într-adevăr, sarcina Curții, care este de a „asigura respectarea angajamentelor care decurg pentru Înaltele Părți Contractante din prezenta Convenție și din protocoalele sale”, așa cum ea este definită prin articolul 19 nu este, neapărat, îndeplinită, în mod reușit, prin repetarea într-un număr mare de cauze a acelorași constatări (a se vedea, *mutatis mutandis*, *E.G. v. Polonia* (dec.), nr. 50425/99, § 27, 23 septembrie 2008). Scopul procedurii cu privire la hotărârea pilot este de a facilita soluționarea cea mai rapidă și mai efectivă a disfuncției care afectează protecția drepturilor în cauză garantate de Convenție în sistemul de drept național (a se vedea *Wolkenberg și Alții v. Polonia* (dec.), nr. 50003/99, § 34, CEDO 2007-... (extrase)). În timp ce acțiunea Statului pârât ar trebui, în primul rând, să aibă ca scop soluționarea unei astfel de disfuncții și introducerea, unde este cazul, a recursurilor interne efective în privința violărilor respective, ea ar putea, de asemenea, să includă soluții *ad hoc* precum încheierea acordurilor de reglementare amiabilă cu reclamantii sau ofertele unilaterale de reglementare, care să fie în conformitate cu cerințele Convenției. Curtea ar putea decide să amâne examinarea tuturor cauzelor similare, dând, astfel, Statului pârât oportunitatea de a le soluționa prin astfel de căi diferite (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Broniowski*, citată mai

sus, § 198, și *Xenides-Arestis v. Turcia*, nr. 46347/99, § 50, 22 decembrie 2005).

128. Totuși, dacă, după adoptarea unei hotărâri pilot, Statul pârât nu adoptă astfel de măsuri și continuă să încalce Convenția, Curtea nu va avea de ales decât să reia examinarea tuturor cererilor similare aflate pe rolul său și să pronunțe hotărâri în privința lor pentru a asigura respectarea efectivă a Convenției (a se vedea, *mutatis mutandis*, *E.G. v. Polonia*, citată mai sus, § 28).

2. Aplicarea principiilor în această cauză

(a) Aplicarea procedurii cu privire la hotărârea pilot

129. Curtea notează că această cauză poate fi distinsă în unele privințe de anumite „cauze pilot” precedente, cum ar fi de exemplu *Broniowski* și *Hutten-Czapska*. De fapt persoanele în aceeași poziție ca și reclamantul nu aparțin, în mod necesar, „unui grup de cetățeni care poate fi identificat” (a se compara cu *Broniowski*, citată mai sus, § 189, și *Hutten-Czapska*, citată mai sus, § 229). Mai mult decât atât, cele două hotărâri menționate anterior au fost primele care au identificat noi probleme structurale la baza numeroaselor cauze similare care au urmat, deși această cauză este examinată după ce aproape 200 de hotărâri au subliniat pe larg problema neexecutării în Rusia.

130. În pofida acestor diferențe, Curtea consideră că este potrivit de a aplica în această cauză procedura cu privire la o hotărâre pilot, având în vedere în special caracterul repetitiv și persistent al problemelor fundamentale, numărul mare de persoane afectate de acestea în Rusia și necesitatea urgentă de a le acorda o redresare rapidă și corespunzătoare la nivel național.

(b) Existența unei practici incompatibile cu Convenția

131. În primul rând Curtea constată că violările constatate în această hotărâre nu au fost cauzate de un incident izolat și nici nu pot fi atribuite unei anumite evoluții a evenimentelor în această cauză, însă au fost mai degrabă consecința unor deficiențe de reglementare și/sau a unui comportament administrativ al autorităților în executarea hotărârilor judecătorești obligatorii și executorii prin care s-au dispus plata unor sume bănești de către autoritățile de stat (a se compara cu *Broniowski*, citată mai sus, § 189, și *Hutten-Czapska*, citată mai sus, § 229).

132. Deși în observațiile sale suplimentare Guvernul a negat o astfel de situație, argumentele acestuia în această cauză par să contrazică o recunoaștere aproape incontestabilă atât la nivel național cât și la nivel internațional a existenței problemelor structurale în acest domeniu (a se vedea paragrafele 25 și 38-45 de mai sus). Mai mult decât atât, problemele

se pare că au fost recunoscute de către autoritățile ruse competente (a se vedea mai ales CM/Inf/DH(2006)45, citată mai sus) și sunt subliniate în mod repetat de către Comitetul de Miniștri. Deciziile recente ale Comitetului de Miniștri au notat, în special, că problemele structurale în cauză în sistemul de drept rus au afectat grav, prin caracterul și dimensiunea lor, eficiența acestuia, cauzând foarte multe violări ale Convenției (a se vedea paragraful 39 de mai sus).

133. Îngrijorările importante exprimate și constatările făcute de diferite autorități și instituții corespund cu aproape 200 de hotărâri ale Curții care au subliniat multiplele aspecte ale problemelor structurale fundamentale, care nu afectează doar victimele de la Chernobyl, așa cum este în această cauză, însă și alte grupuri largi ale populației ruse, inclusiv în mod special unele grupuri vulnerabile. Astfel, s-a constatat că Statul frecvent a întârziat considerabil executarea hotărârilor judecătorești privind plata beneficiilor sociale cum ar fi pensiile sau indemnizațiile pentru copii, compensarea prejudiciului suferit în timpul serviciului militar sau compensarea pentru atragerea ilegală la răspundere penală. Curtea nu poate ignora faptul că aproximativ 700 de cauze împotriva Rusiei privind fapte similare se află actualmente pe rolul Curții și că unele din cauze, ca și această cauză, impun Curtea să constate a doua oară violări ale Convenției în privința aceluiași reclamant (a se vedea *Wasserman (nr. 2)*, citată mai sus, și *Kukalo v. Rusia (nr. 2)*, nr. 11319/04, 24 iulie 2008). Mai mult decât atât, victimele neexecutării sau executării întârziate nu dispun de un recurs efectiv, fie preventiv sau compensatoriu, care să permită redresarea adecvată și suficientă la nivel național (a se vedea paragrafele 101-117 de mai sus).

134. Constatările Curții, împreună cu celelalte materiale aflate în posesia sa, indică în mod clar că astfel de încălcări reflectă o disfuncție structurală persistentă. Curtea notează cu o mare îngrijorare că violările constatate în această cauză au avut loc după câțiva ani de la prima ei hotărâre de la 7 mai 2002, în pofida obligației Rusiei conform articolului 46 de a adopta, sub supravegherea Comitetului de Miniștri, măsurile necesare de remediere și prevenire, atât la nivel general cât și individual. În special Curtea notează că neexecutarea uneia din hotărârile judecătorești pronunțate în favoarea reclamantului a durat până în luna august 2007, inclusiv din cauza omisiunii autorităților competente de a adopta procedurile necesare (a se vedea paragrafele 80-81 de mai sus).

135. Având în vedere cele de mai sus, Curtea conchide că această situație trebuie calificată ca o practică incompatibilă cu Convenția (a se vedea *Bottazzi v. Italia* [MC], nr. 34884/97, § 22, CEDO 1999-V).

(c) Măsuri generale

136. Curtea notează că problemele aflate la baza violărilor articolului 6 și articolului 1 al Protocolului nr. 1 constatate în această cauză au un caracter de proporții și complex. Într-adevăr, ele nu-și au originea în reglementări

legale sau în vreo lacună în legislația rusă. Prin urmare, ele necesită implementarea măsurilor comprehensive și complexe, posibil cu caracter legislativ sau administrativ cu implicarea diferitelor autorități atât la nivel federal cât și la nivel local. Fiind supus monitorizării de către Comitetul de Miniștri, Statul pârât poate alege mijloacele prin care el își va îndeplini obligația sa legală conform articolului 46 al Convenției, cu condiția ca măsurile să fie compatibile cu concluziile stabilite în hotărârea Curții (a se vedea *Scozzari și Giunta*, citată mai sus, § 249).

137. Curtea notează că adoptarea unor astfel de măsuri a fost examinată în detaliu de către Comitetul de Miniștri în cooperare cu autoritățile competente ruse (a se vedea deciziile și documentele citate în paragrafele 39-40 de mai sus). Deciziile și documentele Comitetului de Miniștri arată că deși implementarea măsurilor necesare este departe de a fi încheiată, în această privință se examinează sau se iau acțiuni suplimentare (a se vedea principalele măsuri subliniate în paragraful 40 de mai sus). Curtea notează că acest proces ridică mai multe chestiuni complexe de ordin legal și practic care, în principiu, sunt în afara funcției judiciare a Curții. Astfel, în aceste circumstanțe ea se va abține să indice luarea vreunei măsuri generale concrete. Comitetul de Miniștri se află într-o poziție mai bună și este mai bine echipat să monitorizeze măsurile care trebuie adoptate de Rusia în această privință. Prin urmare, Curtea lasă în seama Comitetului de Miniștri să asigure că Federația Rusă, conform obligațiilor sale în temeiul Convenției, adoptă măsurile necesare compatibile cu concluziile Curții în această hotărâre.

138. Totuși, Curtea observă că situația este diferită în ceea ce privește violarea articolului 13 din cauza lipsei recursurilor interne efective. Conform articolului 46 al Convenției, constatările Curții în paragrafele 101-117 de mai sus cer, în mod clar, crearea unui recurs intern efectiv sau o combinație de recursuri care să permită ca o redresare adecvată și suficientă să fie acordată unui număr mare de persoane afectate de violările în cauză. Având în vedere concluziile Curții, este destul de puțin probabil că un astfel de recurs efectiv poate fi creat fără modificarea legislației naționale privind anumite chestiuni specifice.

139. În această privință, Curtea acordă o importanță considerabilă constatărilor Curții Constituționale a Rusiei, care în ianuarie 2001 a invitat Parlamentul să creeze o procedură pentru compensarea prejudiciului suferit, *inter alia*, din cauza procedurilor excesiv de lungi. De o importanță deosebită este constatarea făcută cu referire mai ales la articolul 6 al Convenției că astfel de compensații nu trebuie condiționate de stabilirea vinovăției (a se vedea paragrafele 32-33 de mai sus). De asemenea, Curtea salută inițiativa recentă a Curții Supreme de Justiție în acest domeniu și notează proiectele de legi prezentate Parlamentului la 30 septembrie 2008 cu scopul de a introduce remedii privind violările în cauză (a se vedea paragrafele 34-36 de mai sus). Curtea notează cu interes referirea la

standardele Convenției ca bază pentru determinarea compensațiilor pentru prejudicii, și că sumele medii ale compensațiilor pentru întârzieri în executarea hotărârilor judecătorești au fost calculate cu referire la jurisprudența Curții (a se vedea paragrafele 35 și 36 de mai sus).

140. Totuși, nu ține de competența Curții să evalueze cât de adecvate sunt reformele curente sau să specifice care ar fi cea mai potrivită modalitate de a crea remediile naționale necesare (a se vedea *Hutten-Czapska*, citată mai sus, § 239). Statul poate fie să modifice tipurile de remedii legale existente sau să introducă noi remedii pentru a asigura o redresare efectivă reală pentru violarea drepturilor în cauză garantate de Convenție (a se vedea *Lukenda*, citată mai sus, § 98; *Xenides-Arestis*, citată mai sus, § 40). Ține de competența Statului să asigure, sub supravegherea Comitetului de Miniștri, că un recurs nou sau o combinație de recursuri respectă atât în teorie cât și în practică cerințele Convenției, după cum s-a stabilit în această hotărâre (a se vedea în special §§ 96-100). Făcând acest lucru, autoritățile ar trebui să respecte Recomandarea Comitetului de Miniștri Rec(2004)6 către statele membre privind îmbunătățirea remediilor naționale.

141. Prin urmare, Curtea conchide că Statul pârât trebuie să introducă un recurs care asigură o redresare cu adevărat efectivă pentru violările Convenției din cauza omisiunii prelungite a autorităților statului de a se conforma cu hotărârile judecătorești pronunțate împotriva Statului sau a entităților acestuia. Un astfel de recurs trebuie să fie conform principiilor din Convenție așa cum acestea au fost descrise în special în această hotărâre și să fie disponibil în termen de șase luni de la data la care această hotărâre devine definitivă (a se compara cu *Xenides-Arestis*, citată mai sus, § 40 și punctul 5 al dispozitivului hotărârii).

(d) Acordarea redresării în cauze similare

142. Curtea reiterează că unul din scopurile procedurii cu privire la o hotărâre pilot este de a permite acordarea, cel mai rapid posibil, a unei redresări la nivel național unui număr mare de persoane care au suferit din cauza problemei structurale identificate în hotărârea pilot (a se vedea paragraful 127 de mai sus). Astfel, în hotărârea pilot s-ar putea decide amânarea procedurilor în toate cauzele care rezultă din aceeași problemă structurală până la implementarea de către Statul pârât a măsurilor relevante. După această hotărâre, Curtea consideră corespunzător să adopte o atitudine similară și în ceea ce privește distincția între cauzele care se află deja pe rolul Curții și cele care ar putea fi depuse în viitor.

(i) Cererile depuse după pronunțarea acestei hotărâri

143. Curtea va amâna procedurile cu privire la toate cererile noi depuse la Curte după pronunțarea acestei hotărâri, în care reclamantii se plâng doar de neexecutarea și/sau executarea întârziată a hotărârilor judecătorești

naționale prin care s-a dispus plata sumelor bănești de către autoritățile statului. Amânarea va fi valabilă pentru o perioadă de un an după ce această hotărâre devine definitivă. Reclamanții în aceste cauze vor fi informați în mod corespunzător.

(ii) *Cererile depuse înainte de pronunțarea acestei hotărâri*

144. Totuși, în ceea ce privește cererile depuse până la adoptarea acestei hotărâri, Curtea decide să adopte o altă atitudine. În opinia Curții, ar fi inechitabil dacă reclamanții în aceste cauze, care după cum se pretinde au suferit încălcări continue ale dreptului lor la o instanță pe parcursul mai mult ani și au cerut ajutor din partea acestei Curți, ar fi obligați din nou să depună pretențiile lor la autoritățile naționale, fie în temeiul noului recurs sau într-un alt temei.

145. Prin urmare, Curtea consideră că Statul pârât trebuie să ofere în decursul unui an de la data la care hotărârea devine definitivă o redresare adecvată și suficientă tuturor victimelor neexecutării sau executării nerezonabil de întârziate de către autoritățile de stat a hotărârilor judecătorești naționale pronunțate în favoarea lor privind acordarea sumelor, care au depus cererile lor la Curte înainte de pronunțarea acestei hotărâri și ale căror cereri au fost comunicate Guvernului în temeiul articolului 54 § 2(b) al Regulamentului Curții. Se reamintește faptul că întârzierile în executarea hotărârilor trebuie calculate și evaluate prin referirea la cerințele stabilite de Convenție, în special în conformitate cu criteriile definite în această hotărâre (a se vedea în special paragrafele 66-67 și 73 de mai sus). În opinia Curții, o astfel de redresare ar putea fi realizată prin implementarea *proprio motu* de către autorități a unui recurs național efectiv în aceste cauze sau prin soluții *ad hoc* cum ar fi încheierea acordurilor de reglementare amiabilă cu reclamanții sau oferte unilaterale de reglementare, care să corespundă cerințelor stabilite de Convenție (a se vedea paragraful 127 de mai sus).

146. Până la adoptarea de către autoritățile ruse a măsurilor de redresare la nivel național, Curtea decide să amâne procedurile contencioase în toate aceste cauze pe un termen de un an de la data la care această hotărâre devine definitivă. Această decizie nu se reflectă asupra competenței Curții de a declara în orice moment o astfel de cauză inadmisibilă sau s-o scoată de pe rolul său ca urmare a unui acord de reglementare amiabilă încheiat între părți sau a soluționării chestiunii în cauză prin alte mijloace în conformitate cu articolele 37 sau 39 ale Convenției.

VI. APLICAREA ARTICOLULUI 41 AL CONVENȚIEI

147. Articolul 41 al Convenției prevede următoarele:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o violare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înalțelor Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei violări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă.”

A. Prejudiciul

148. Reclamantul a pretins o sumă totală de EUR 40,000 cu titlu de prejudiciu material și moral. El s-a referit la suferințele cauzate prin omisiunea repetată și continuă a Statului de a se conforma cu hotărârile judecătorești naționale, în pofida primei sale cereri care s-a soldat cu succes la Curte. El și-a susținut pretenția privind prejudiciul material prin pretinsa omisiune a Statului de a-i plăti dobânda de întârziere conform Legii cu privire la Asigurarea Socială Obligatorie din 1998 (a se vedea paragraful 118 de mai sus).

149. Guvernul a susținut că reclamantul nu a suferit vreun prejudiciu material și că faptul constatării unei violări ar oferi o satisfacție echitabilă adecvată pentru orice prejudiciu suferit. El a făcut referire la anumite cauze privind neexecutarea în care Curtea fie a acordat sume modeste (*Plotnikov v. Rusia*, nr. 43883/02, § 34, 24 februarie 2005) cu titlu de prejudiciu moral sau a decis că constatarea unei violări a fost suficientă (*Poznakhirina v. Rusia*, nr. 25964/02, 24 februarie 2005; *Shapovalova v. Rusia*, nr. 2047/03, 5 octombrie 2006; *Shestopalova și Alții v. Rusia*, nr. 39866/02, 17 noiembrie 2005; și *Bobrova v. Rusia*, nr. 24654/03, 17 noiembrie 2005).

150. Curtea reamintește că ea a respins pretenția reclamantului privind neplata dobânzii de întârziere conform Legii cu privire la Asigurarea Socială Obligatorie din 1998 (a se vedea paragraful 119 de mai sus); prin urmare, ea de asemenea respinge, în această privință, pretenția reclamantului cu titlu de prejudiciu material.

151. În ceea ce privește prejudiciul moral, Curtea acceptă că reclamantul a suferit frustrări și suferințe psihice din cauza violărilor constatate. Mai mult, Curtea consideră că această chestiune este gata pentru decizie și poate fi examinată în această hotărâre fără a aștepta adoptarea măsurilor generale, așa cum s-a decis mai sus (a se vedea paragraful 141 de mai sus).

152. Curtea nu poate fi de acord cu Guvernul că o constatare a unei violări ar oferi o satisfacție echitabilă adecvată. În această privință, Curtea face referire la o prezumție foarte puternică că neexecutarea sau executarea cu întârziere de către autorități a unei hotărâri judecătorești obligatorii și executorii va cauza prejudiciu moral (a se vedea paragrafele 100 și 111 de mai sus). Din marea majoritate a hotărârilor sale rezultă în mod clar că astfel de violări ale Convenției cauzează, în principiu, frustrări și suferințe psihice, care nu pot fi compensate prin simpla constatare a unei violări.

153. În acest context, cauzele la care s-a referit Guvernul par mai degrabă excepționale. Într-adevăr, poziția Curții în aceste cauze poate fi explicată prin circumstanțele lor foarte specifice și nu în ultimul rând prin

mărimea mică a sumelor acordate de instanțele judecătorești naționale (în cele mai multe cauze mai puțin de EUR 100) și importanța nesemnificativă a sumelor față de veniturile reclamantilor (a se vedea *Poznakhirina*, citată mai sus, § 35).

154. Curtea reamintește că ea determină mărimea sumelor cu titlu de prejudiciu moral, luând în considerație astfel de factori ca vârsta reclamantului, venitul personal, natura sumelor acordate de instanțele judecătorești naționale, durata procedurilor de executare și alte aspecte relevante (a se vedea *Plotnikovy*, citată mai sus, § 34). Sănătatea reclamantului de asemenea se ia în considerație, precum și numărul hotărârilor care nu au fost executate în mod corespunzător și/sau la timp. Toți acești factori ar putea influența într-o măsură diferită suma acordată de Curte cu titlu de prejudiciu moral și chiar să aibă ca rezultat, în mod excepțional, neacordarea unei sume cu acest titlu. În același timp, s-a dovedit destul de clar în jurisprudența Curții că astfel de sume sunt, în principiu, direct proporționale cu perioada în care o hotărâre judecătorească obligatorie și executorie a rămas neexecutată.

155. Revenind la circumstanțele acestei cauze, Curtea reamintește că prin hotărârea din 7 mai 2002 ea a acordat aceluiași reclamant EUR 3,000 cu titlu de prejudiciu moral suferit ca urmare a întârzierilor în executare, care au variat între aproape un an și trei ani în cadrul jurisdicției Curții și privind trei hotărâri judecătorești naționale (a se vedea *Burdov*, citată mai sus, §§ 36 și 47).

156. În această cauză același reclamant a suferit în urma întârzierilor în executare comparabile în ceea ce privește sume de bani similare acordate prin alte trei hotărâri judecătorești naționale. Prin urmare, violările constatate de Curte ar cere, în principiu, acordarea unei sume cu titlu de satisfacție echitabilă egală sau foarte apropiată celei decise prin hotărârea din 7 mai 2002. Suplimentar, Curtea va lua în considerație că frustrarea și stresul cauzate prin neexecutarea hotărârilor judecătorești naționale pot fi intensificate prin existența unei practici incompatibile cu Convenția deoarece ea, ca o chestiune de principiu, afectează în mod serios încrederea cetățenilor în sistemul judecătoresc. Totuși, acest factor trebuie atent aplicat luând în considerație atitudinea și eforturile Statului de a combate o astfel de practică cu scopul de a-și îndeplini obligațiile sale potrivit Convenției (a se vedea paragraful 137 de mai sus). De asemenea, Curtea trebuie să ia în considerație circumstanțele speciale ale acestei cauze. Într-adevăr, trebuie acceptat faptul că frustrarea și stresul reclamantului au fost intensificate prin omisiunea continuă a autorităților de a-și onora datoriile lor conform hotărârilor judecătorești naționale, în pofida primei constatări a violărilor de către Curte în cauza sa. Ca rezultat, reclamantul nu a avut de ales decât să ceară ajutor prin intermediul unei litigări internaționale care ia timp în fața Curții. Având în vedere acest element important, Curtea consideră că în

această cauză o compensație mai mare cu titlu de prejudiciu moral va fi corespunzătoare.

157. Având în vedere cele de mai sus și hotărând în mod echitabil, așa cum o cere articolul 41 al Convenției, Curtea acordă reclamantului EUR 6,000 cu titlu de prejudiciu moral.

B. Costuri și cheltuieli

158. Reclamantul nu a pretins vreo compensație cu titlu de costuri și cheltuieli. Din acest motiv, Curtea nu acordă vreo sumă cu acest titlu.

C. Dobânda de întârziere

159. Curtea consideră că este corespunzător ca dobânda de întârziere să fie calculată în funcție de rata dobânzii la creditele overnight acordate de Banca Centrală Europeană, la care vor fi adăugate trei procente.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Declară* admisibilă pretenția privind omisiunea prelungită a autorităților de a se conforma cu hotărârile judecătorești obligatorii și executorii în favoarea reclamantului, iar restul pretențiilor reclamantului inadmisibile;
2. *Hotărăște* că a avut loc o violare a articolului 6 al Convenției și a articolului 1 al Protocolului nr. 1 în ceea ce privește omisiunea prelungită a Statului de a executa trei hotărâri judecătorești prin care s-a dispus plata de către autorități a sumelor bănești către reclamant;
3. *Hotărăște* că nu a avut loc o violare a articolului 6 al Convenției și a articolului 1 al Protocolului nr. 1 în ceea ce privește executarea hotărârilor judecătorești din 22 mai 2007 și 21 august 2007;
4. *Hotărăște* că a avut loc o violare a articolului 13 al Convenției din cauza lipsei recursurilor interne efective în ceea ce privește neexecutarea sau executarea întârziată a hotărârilor judecătorești în favoarea reclamantului;
5. *Hotărăște* că violările de mai sus se datorează unei practici incompatibile cu Convenția, care constă în omisiunea continuă a Statului de a-și onora datoriile stabilite în hotărârile judecătorești, în privința cărora părțile care au avut de suferit nu au un recurs intern efectiv;

6. *Hotărăște* că Statul pârât trebuie să instituie, în termen de șase luni de la data la care hotărârea devine definitivă în conformitate cu articolul 44 § 2 al Convenției, un recurs intern efectiv sau o combinație de astfel de recursuri, care să asigure o redresare adecvată și suficientă pentru neexecutarea sau executarea întârziată a hotărârilor judecătorești, care să fie în conformitate cu principiile Convenției așa cum acestea au fost stabilite în jurisprudența Curții;
7. *Hotărăște* că Statul pârât trebuie să ofere o astfel de redresare, în termen de un an de la data la care această hotărâre devine definitivă, tuturor victimelor neplății sau plății nerezonabil de întârziate de către autoritățile de Stat a datoriei stabilite prin hotărâre judecătorească în favoarea lor, în cauzele depuse la Curte înainte de pronunțarea acestei hotărâri și celor care au fost comunicate Guvernului în temeiul articolului 54 § 2 (b) al Regulamentului Curții;
8. *Hotărăște* că până la adoptarea măsurilor de mai sus, Curtea va amâna, pe o perioadă de un an de la data la care hotărârea devine definitivă, procedurile în toate cauzele cu privire doar la neexecutarea și/sau executarea întârziată a hotărârilor judecătorești naționale prin care s-au dispus plata sumelor bănești de către autoritățile de stat, fără a afecta competența Curții de a declara în orice moment o astfel de cauză inadmisibilă sau s-o scoată de pe rolul său ca urmare a reglementării amiabile între părți sau a soluționării chestiunii în cauză prin alte mijloace în conformitate cu articolele 37 sau 39 ale Convenției;
9. *Hotărăște*
  - (a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data la care această hotărâre devine definitivă, EUR 6,000 (șase mii euro), plus orice taxă care poate fi percepută, cu titlu de prejudiciu moral, care să fie convertită în ruble rusești conform ratei aplicabile la data executării hotărârii;
  - (b) că, de la expirarea celor trei luni menționate mai sus până la executarea hotărârii, urmează să fie plătită o dobândă la sumele de mai sus egală cu rata la creditele overnight acordate de Banca Centrală Europeană pe parcursul perioadei de întârziere, plus trei procente;
10. *Respinge* restul pretenției reclamantului cu titlu de satisfacție echitabilă.

Redactată în limba engleză și comunicată în scris la 15 ianuarie 2009, în conformitate cu articolul 77 §§ 2 și 3 al Regulamentului Curții.

André Wampach
Grefier adjunt

Christos Rozakis
Președinte

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2012

Limbile oficiale ale Curții Europene a Drepturilor Omului sunt engleza și franceza. Această traducere a fost efectuată cu susținerea Fondului Fiduciar pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei (www.coe.int/humanrightstrustfund). Ea nu obligă Curtea și Curtea nu este responsabilă de calitatea acesteia. Ea poate fi descărcată din baza de date a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) sau din alte baze de date cărora Curtea le-a pus-o la dispoziție. Ea poate fi reprodușă în scopuri necomerciale cu condiția că este citat titlul deplin al cauzei împreună cu indicația cu privire la dreptul de autor și referirea la Fondul Fiduciar pentru Drepturile Omului. Dacă există intenția de a folosi orice parte a acestei traduceri în scopuri comerciale, vă rugăm să contactați publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int.